

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна робота бакалавра

**на тему: «ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА В РАМКАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

Виконав:
студентка 4 курсу, групи УО-41
спеціальності
«Міжнародні економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти

Зінов`єва П.А.

Керівник: к.е.н., доц. Коваленко Р.С.

Рецензент: к.е.н., доц.

Харків – 2024 року

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри
міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Іван МАРЧЕНКО

«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Зінов`єва Поліна Артемівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Зовнішньоекономічні відносини Федеративної Республіки
Німеччина в рамках Європейського
Союзу

керівник роботи Коваленко Роман Сергійович к.е.н., доц,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «24» 01 2024 р. № 4002-5/162

2. Строк подання студентом роботи 21.05.2024

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

дослідити зовнішньоекономічні зв'язки як наукову категорію;
ідентифікувати види та форми здійснення зовнішньоекономічних зв'язків;
проаналізувати концептуальні засади здійснення ЗЕД в Федеративній
Республіці Німеччина; проаналізувати зовнішньоекономічні відносини

Німеччини в рамках ЄС; визначити інвестиційну складову ЗЕД Німеччини в рамках ЄС.

4. План роботи:

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретичні основи дослідження зовнішньоекономічних зв'язків
2.	Розділ 2. Сучасний стан зовнішньоекономічних відносин ФРН в рамках Європейського союзу

5. Дата видачі завдання 01.12.2023

Студент

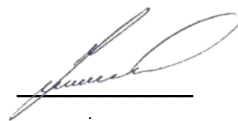

підпис

П.А. Зінов'єва

ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

Р.С. Коваленко

ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ.....	8
1.1. Зовнішньоекономічні зв'язки як наукова категорія	8
1.2. Види та форми здійснення зовнішньоекономічних зв'язків	16
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ	
ВІДНОСИН ФРН В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	24
2.1. Концептуальні засади здійснення ЗЕД в Федеративній Республіці Німеччина	24
2.2. Зовнішньоторговельні відносини Німеччини в рамках ЄС	32
2.3. Інвестиційна складова ЗЕД Німеччини в рамках ЄС	39
Висновки до другого розділу.....	46
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Актуальність дослідження. Загальна економічна ситуація в Європі повернулася до стабільності, хоча іноді все ще існують значні відмінності між окремими державами-членами Європейського Союзу щодо їх конкретних темпів зростання та конкурентоспроможності. Особливо економіка Німеччини протягом тривалого часу перебувала на траєкторії стабільного зростання. Німецька економіка характеризується високою конкурентоспроможністю як на ціновому, так і на якісному рівнях.

Економіки високорозвинених країн, зокрема, демонструють дуже тісні комерційні зв'язки. У Європі створення єдиного європейського ринку протягом останніх кількох десятиліть призвело до повністю диференційованого міжнародного поділу праці та, одночасно, до інтенсивного обміну товарами. В результаті цих тісно переплечених відносин економічний розвиток однієї країни поширюється на інші країни. Особливо це стосується Німеччини як найбільшої національної економіки в ЄС. Німецька економіка, що динамічно розвивається, стимулює зростання пов'язаних країн. Результати підкреслюють виняткову важливість німецької економіки для інших країн ЄС і підтверджують, що високі темпи зростання німецької промисловості не спричиняють жодних недоліків для країн-партнерів ЄС. Натомість інтенсивні торгові відносини між державами ЄС дозволяють європейським торговим партнерам отримувати прибуток від позитивного розвитку німецької економіки.

Серед іноземних дослідників зовнішньоекономічних зв'язків Федеративної Республіки Німеччина слід виділити таких як: М. Ананченко, Ф. Белоу, Е. Валлерстайн, М. Валрон, Я. Вінер, У. Він, Р. Дафт, Д. Де Ченцо, Д. Мак-Грегор, А. Негрі, Д. Колдуелл, Р. Стогдилл, С. Роббінс, П. Ромер, М. Хардт, Й. Шумпетер, Г. Юкл, та ін..

У напрямі дослідження проблеми співробітництва Федеративної Республіки Німеччина з країнами Європейського Союзу слід відзначити

наступних вітчизняних вчених: О. Довгаль, О. Білоруса, В. Гончаренко, Н. Гончаренко, А. Филипенка, С. Пірожкова, В. Сідорова, Л. Кістерського, А. Тарана, Д. Лукьяненко, І. Чернікова, Ю. Мацейко, О. Румянцева, В. Степаненко, Ю. Пахомова, С. Циганова, С. Якубовського та інших.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення особливостей здійснення ЗЕД Федеративної Республіки Німеччина в рамках ЄС.

В процесі дослідження вирішувались наступні **завдання**:

- дослідити зовнішньоекономічні зв'язки як наукову категорію;
- ідентифікувати види та форми здійснення зовнішньоекономічних зв'язків;
- проаналізувати концептуальні засади здійснення ЗЕД в Федеративній Республіці Німеччина;
- проаналізувати зовнішньоекономічні відносини Німеччини в рамках ЄС;
- визначити інвестиційну складову ЗЕД Німеччини в рамках ЄС.

Об'єкт дослідження – зовнішньоекономічні зв'язки між країнами.

Предмет дослідження – зовнішньоекономічні зв'язки Федеративної Республіки Німеччина в рамках ЄС.

Використані методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сучасні теорії міжнародних економічних відносин та закономірності розвитку світового господарства в умовах його глобалізації та посилення інтеграційних тенденцій. Широко використовувалися методи аналізу та синтезу, поєднання логічного та історичного, системно-структурного аналізу, а також економіко-статистичні методи дослідження форм світогосподарських зв'язків та інтеграційних процесів.

Інформаційна база дослідження. Інформаційно-теоретичну базу дослідження склали монографії і статті в періодичних виданнях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників в області здійснення зовнішньоекономічних зв'язків. Використовувалися також відповідні законодавчі та нормативні акти Федеративної Республіки Німеччина та

Європейського Союзу, офіційні статистичні ресурси Федеративної Республіки Німеччина, матеріали міжнародних організацій, зокрема ООН.

Обсяг і структура дипломної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота викладена на 55 сторінках, з яких 50 сторінок основного тексту. Дипломна робота містить, 2 таблиці, 10 рисунків, 1 додаток. Список використаних джерел включає 51 найменувань на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

1.1. Зовнішньоекономічні зв'язки як наукова категорія

Міжнародне розподіл праці є найважливішим чинником формування світового господарства, оскільки створює господарські різниці між країнами і викликає необхідність обміну, основі якого формуються зовнішньоекономічні зв'язки. Структура потреб, що постійно ускладнюється, рідкість і віддаленість ресурсів вимагають все більш ефективних засобів обміну не тільки між регіонами всередині окремої держави, а й між самими державами та світовими регіонами. Економічний розвиток та приріст населення у різних регіонах світу відбуваються нерівномірно, що також викликає необхідність розширювати міжнародні обміни, які сприяють розвитку нових ринків (товарів, послуг, праці, інформаційних, фінансових тощо), імпорту сировини, технологічному та інформаційному обміну, науковим, науково-технічним, виробничим, культурним та іншим зовнішньоекономічним зв'язкам [7].

Зовнішньоекономічні зв'язки – це комплексна система напрямів, форм, методів та способів торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних та валютно-фінансових відносин із зарубіжними країнами з метою ефективного використання міжнародних економічних відносин, переваг міжнародного поділу праці для розвитку економіки країни, підвищення добробуту народу, вирішення зовнішньоекономічних завдань.

Зовнішньоекономічні зв'язки як економіко-географічна категорія є всебічний просторовий аналіз розгалуженої і всеохоплюючої системи різноманітних потоків товарів, фінансових засобів і міжнародних послуг. Вони утворюють широкі обміни між державами і регіонами світу. Все це відображає суть процесів спеціалізації останніх на виробництві та постачання

продукції. Географічне дослідження зовнішньоекономічних зв'язків найповніше може розкрити особливості інтернаціоналізації та глобалізації світової економіки [11].

Зовнішньоекономічні зв'язки, окрім економічної географії, є також об'єктом дослідження таких наук, як історія та економіка. Результати досліджень цих суспільних наук у галузі зовнішньоекономічних зв'язків у ряді випадків абсолютно необхідні для розуміння цілого ряду їх просторових проблем. Географічний аналіз зовнішньоекономічних зв'язків вимагає обов'язкового обліку досить великого проміжку часу для оцінки просторових зрушень у розміщенні як його окремих галузей, так і всього господарства країн, регіонів та світу. Історичний підхід передбачає розуміння суспільства як системи, що постійно розвивається, і тому при розміщенні чого-небудь в будь-якій країні, регіоні необхідно звертати увагу на розвиток цього процесу в минулому і враховувати тенденції розвитку в майбутньому. Також особливе значення для просторового аналізу зовнішньоекономічних зв'язків мають наукові роботи з економіки світового господарства.

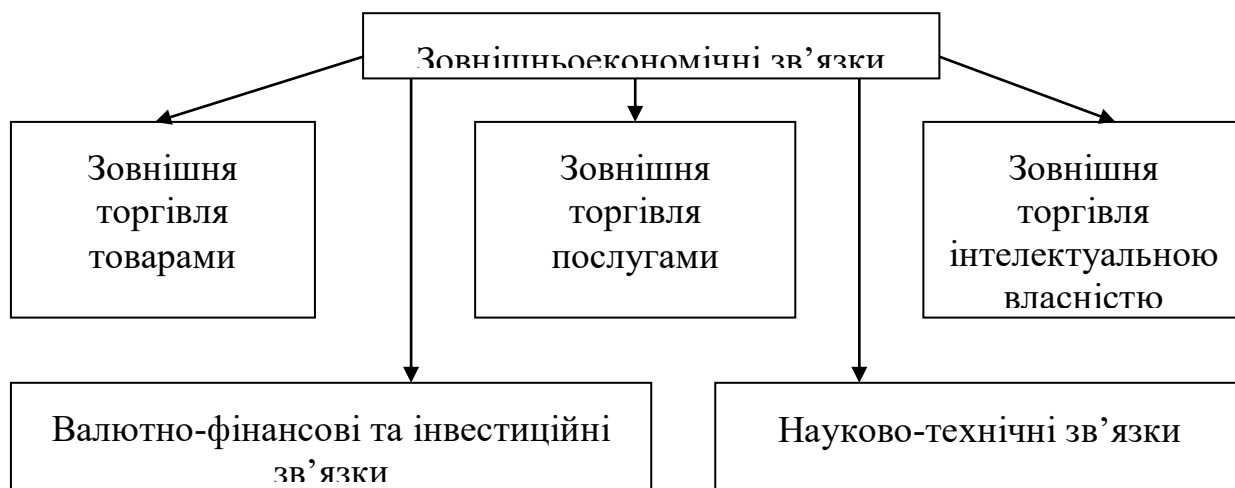

Рис 1.1. Структура зовнішньоекономічних зв'язків

Джерело: [23]

Поняття «зовнішньоекономічні зв'язки» розглядається як історична та економічна категорія. Вони мають також яскраво виражені територіальні аспекти, пов'язані з поглибленням міжнародного географічного поділу праці, подолання роз'єднаності окремих частин Землі, розселення людей і

розширення ойкумени. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків збігається з розвитком суспільних відносин та відповідає їх основним періодам.

Початковим етапом розвитку зовнішньоекономічних зв'язків багато економістів і географів вважають виникнення держав. Міста були центрами зосередження ремісничого виробництва, а потім і торгівлі, яка особливо швидко розвивалася у Середземномор'ї, Південній та Південно-Східній Азії. Виникнення міст знаменувало якісне зрушення у географічному розподілі праці. У давньосхідних та античних державах купці здійснювали дуже далекі, на ті часи, подорожі. Проте, попри розвиток зовнішньої торгівлі, господарства древніх держав були, переважно, натуральними і замкнутими. Також у цей період (І тис. до н.е. – V ст.н.е.) відбувалося зародження ще однієї форми зовнішньоекономічних зв'язків – міжнародного туризму. Радіуси далеких поїздок давніх греків досягали країн Близького Сходу, Південної Європи, Стародавнього Єгипту. Причому подорожі мали чисто пізнавальний характер. Особливого розквіту на той час міжнародний туризм досяг у Римській імперії. Обов'язковим вважалося відвідування Стародавньої Греції молодими людьми, а також мандрівники досягали берегів Рейну та Англії. Вже на той час існували прообрази сучасної туристичної промисловості.

Другий період розвитку зовнішньоекономічних зв'язків посідає епоху феодалізму, на яку характерно подальший поступовий розвиток продуктивних сил суспільства. Провідною галуззю економіки в усіх країнах залишалося сільське господарство. У Європі, Азії та інших частинах світу відбувалося розширення обробітку землі (залізний плуг), поступово вводилося трипілля. Набули розвитку городництво, садівництво, виноградарство. З'явилися зародки спеціалізації сільськогосподарських районів. Залучення до обороту нових видів корисних копалин призвело до розширення гірничої справи, збільшення виплавки металів. Особливо швидко зростало ремісниче виробництво сукна, металовиробів, холодної, а потім і вогнепальної зброї – у Європі, бавовняних та шовкових тканин, парчі,

килимів, паперу, порцеляни – в Азії [4]. Для цього часу також характерна була роз'єднаність світового простору, що складається з декількох великих частин, зовсім не пов'язаних або мало пов'язаних між собою. Як зазначав І.А. Вітвер, «...головним географічним чинником, що перешкоджав розподілу господарських і культурних зв'язків весь світ, був океан...». Саме цим пояснюється ізольований протягом тисячоліть розвиток Америки [7].

У східній півкулі цьому сприяли недоступні простори Індійського та частково Тихого океану. Крім того, роз'єднувальну функцію «океанів» на той час виконували Сахара та пояс пустель та гір Середньої Азії. Проте у східній півкулі склалися три великі регіони міжнародної торгівлі. У перший регіон входила Південна та Південно-Східна Азія, де йшла жвава торгівля вздовж річок та прибережних частин морів. Другий регіон – Європа, де виникли великі осередки морської торгівлі (Венеція, Генуя, Флоренція, Англія), зростали зв'язки між її північною та південною, східною та західною частинами, формувався внутрішньоєвропейський поділ праці. Третім регіоном був Близький Схід, країни якого (Візантія, арабські держави), використовуючи вигоди свого географічного положення, відігравали у відносинах Європи та Азії роль посередників. Освіта цих трьох регіонів стала важливим кроком на шляху формування світового ринку.

Особливо потужний поштовх розвитку зовнішньоекономічних зв'язків дало розкладання феодалізму та зародження капіталізму. Перехід від натурального господарства до товарно-грошових відносин викликав різкий стрибок у розвитку національних ринків окремих держав та обміні товарами з-поміж них. Особливу роль розвитку зовнішньоекономічних зв'язків зіграли великі географічні відкриття (кін. XV – поч. XVII ст.). Відкриття невідомих раніше країн та континентів, встановлення постійних торгових шляхів сприяли швидкому розвитку торгового капіталу, виникненню світової торгівлі, утворенню світового ринку. За короткий проміжок часу у міжнародні зв'язки, хоч і по-різному, були втягнуті всі частини світу. Але ці частини мали односторонній характер: з колоній до Європи вивозили різні

екзотичні товари, і навіть рабів. Вже цей період почала формуватися міграція робочої сили в: заселення нових територій переселенцями, работоргівля. За період із XV по XVII століття обсяг зовнішньої торгівлі збільшився у 3-5 разів, у т.ч. з країнами Сходу та Півдня – більш ніж у 15 разів. Мореплавання дозволило встановити економічні зв'язки між окремими частинами світу, а колоніальні володіння стали використовуватися як господарська периферія європейських країн і послужили основою розширення міжнародного обміну. Розширення світогосподарських зв'язків супроводжувалося зародженням наступної форми зовнішньоекономічних відносин – міжнародного кредиту. З відкритих земель було вивезено до Європи величезну кількість золота та срібла [45].

Рушійною силою наступного періоду розвитку зовнішньоекономічних зв'язків вважатимуться промислову революцію (XVIII – XIX ст.). Застосування машин і пари вивело поділ праці за національні рамки, велика промисловість відірвалася від національного ґрунту і залежала від міжнародних ринків. На зміну місцевої та національної замкнутості, існування за рахунок власного виробництва приходили розширення міжнародних економічних зв'язків, залежність одних націй від інших. Зовнішня торгівля стала зростати темпами, що прискорюються. Обсяг світового експорту у період із 1720-го – по 1820 роки збільшився у 2,4 раза[5]. Також з технічним переворотом пов'язаний розвиток міжнародного туризму. Прогрес на транспорті, удосконалення деяких видів транспорту дозволило мандрівникам долати великі відстані та дав можливість відвідувати нові країни та континенти. Проте світових масштабів туризм досяг лише у другій половині XX століття. Така форма зовнішньоекономічних зв'язків як фінансово-кредитні відносини набула свого подальшого розвитку з середини XIX століття – з європейських країн у широких масштабах почався вивіз капіталу до країн Північної та Південної Америки, Азії, Африки, Океанії. Розширення міжнародного руху підприємницького капіталу супроводжувалося посиленням торгового обміну.

Таким чином, у процесі формування зовнішньоекономічних зв'язків економісти відзначили таку особливість: для «старого» домонополістичного капіталізму було типовим вивіз товарів. Для країн розвиненої ринкової економіки, які почали виникати межі XIX – XX століть, став типовим засобом спілкування систематичний експорт капіталу, рух його потоків. Це значна риса, що характеризує переростання існуючої раніше торгової системи світового господарства. В результаті почала відбуватися подальша ламка економічної відокремленості країн, посилюватися міжнародний поділ праці на галузевому рівні. Остання третина XIX століття завершила тривалий історичний процес формування світового господарства. Міжнародний обмін, експорт підприємницького капіталу набули всесвітнього характеру, сформувався світовий ринок [6].

Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у сучасну епоху відрізняється інтернаціоналізацією та глобалізацією господарського життя, під яким у загальному вигляді розуміється процес виникнення та поглиблення зв'язків між національними господарствами різних країн, коли національно відокремлена праця виходить за межі окремої країни. Інтернаціоналізація господарського життя розвивається у різноманітних, але взаємозалежних формах, включаючи розвиток міжнародного виробництва, рух капіталу, технології, посилення обмінів товарами та послугами. Зростаючи швидкими темпами в сучасну епоху, така форма зовнішньоекономічних зв'язків, як міжнародний рух науково-технічних знань, - це ще один фактор інтернаціоналізації світових продуктивних сил. Цей рух - одна з форм, що швидко розвиваються вивезення капіталу. Міжнародна економічна інтеграція як нова форма зовнішньоекономічних зв'язків, є процесом розвитку стійких економічних зв'язків і поділу праці національних господарств, які близькі за рівнем економічного розвитку. Охоплюючи зовнішньоекономічний обмін та сферу виробництва, вона веде до тісного переплетення національних господарств, створення регіональних господарських комплексів. Процес розвитку економічної інтеграції складний та суперечливий. Він викликається

як економічними, а й політичними причинами. Хоча основна причина інтеграції – вимоги високорозвинених продуктивних сил, які вже переросли рамки національних господарств, історично цей процес складається таким чином, що співвідношення політичних та економічних факторів змінювалося на окремих етапах. Завершуючи історичний аналіз розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, можна дійти невтішного висновку, що вони виникають з появою держав і розвиваються разом із нею [11].

Особливо потужний поштовх розвитку зовнішньоекономічних зв'язків дало розкладання феодалізму. Перехід від натурального господарства до товарно-грошових відносин викликав різкий стрибок у розвитку національних ринків окремих країн й у обміні товарами з-поміж них, що призвело до розширення та поглиблення міжнародних зв'язків і міжнародного обміну у сфері державних відносин. Як економічна категорія зовнішньоекономічні зв'язку є систему економічних відносин, що виникають під час руху ресурсів всіх видів між державами та економічними суб'єктами різних держав. Ці двосторонні відносини охоплюють усі сфери економічного життя держави і, перш за все, її виробничу, торговельну, інвестиційну та фінансову діяльність.

Сутність зовнішньоекономічних зв'язків як економічної категорії проявляється у їх функціях:

1. організація та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами та результатами праці в їх речовій та вартісній формі;
2. міжнародне визнання споживчої вартості продуктів міжнародного поділу праці;
3. організація міжнародного грошового звернення.

Зміст першої функції полягає в доведенні продуктів, що видобуваються як природні ресурси та продукти, одержувані в процесі міжнародного поділу праці, до конкретних споживачів через обмін продуктів і результатів праці в їх речовій та вартісній формі. Організація обміну одночасно передбачає обслуговування цього обміну. У процесі виконання другої функції

відбувається завершення акта товарно-грошових відносин та закінчення обміну грошей на продукт міжнародного поділу праці, внаслідок чого споживча вартість (її практична значимість), укладена в цьому продукті, набуває міжнародного визнання. До третьої функції є створення за допомогою механізму цих зв'язків умов для безперервного руху грошей у процесі здійснення різних міжнародних розрахунків [46].

Рушійним моментом у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків була економічна вигода (зменшення собівартості продукції), одержувана від здійснення географічного поділу праці. Якщо порівнювати витрати на одиницю випуску, може виявитися, що в одній із країн виробництво буквально всіх товарів перевищує ефективність виробництва в інших країнах. Але і в цьому випадку зберігається стимул для зовнішньої торгівлі, оскільки ступінь цієї ефективності не є однаковим для різних товарів. Закон порівняльної переваги (Д. Рікардо) стверджує, що цій країні вигідніше зосередити зусилля у виробництві тих товарів, де вона досягла щодо більшої ефективності, та експортувати їх в обмін на товари, за якими її відносна перевага мінімальна [35].

Отже, зовнішня торгівля вигідна всім, і у ній, по крайнього заходу, не погіршує становища проти тим, що було до встановлення торгових відносин. Спеціалізація країн та регіонів на поставках конкретних видів товарів та послуг обумовлює сутність світової зовнішньоекономічної діяльності, її розгалужені торговельні зв'язки та надання послуг міжнародного значення. Держава не може спеціалізуватися на промисловості загалом, як і на сільському господарстві, та інших галузях економіки. Воно спеціалізується на тих і тільки тих видах продукції та послуг, для виробництва яких у ньому є відповідні географічні умови, економічні та науково-технічні передумови. Вони не можуть бути однаково сприятливими для всіх галузей та виробництв народного господарства будь-якої країни та регіону світу. Одночасно зовнішньоекономічні зв'язки виступають інструментом на економіку держави.

Відкритість економіки пов'язані з впливом участі у міжнародному розподілі праці формування структури її виробництва. У господарстві більш менш замкненого характеру структура виробництва залежить, з одного боку, від наявних ресурсів, а з іншого – від структури внутрішнього попиту. Для відкритої економіки характерно, що міжнародний поділ праці впливає на прийняття рішень щодо формування внутрішньої структури виробництва. Через механізм зовнішньоекономічних зв'язків попит на товари та послуги світового ринку переноситься на внутрішній ринок тієї чи іншої держави. Це викликає потребу у розвитку промисловості, сільського господарства, торгівлі, сфери послуг та фінансових установ. Розвиток внутрішнього ринку країни веде до випередження обсягу пропозиції над обсягом попиту всередині держави, що спричиняє розширення зовнішньоторговельних операцій, здешевлення вартості товару та зниження витрат виробництва та обігу [13].

1.2. Види та форми здійснення зовнішньоекономічних зв'язків

Зовнішньоекономічні зв'язки сьогодні розглядаються як важлива галузь національної економіки, яка має значний вплив на економічний розвиток країни. В даний час практично немає жодної галузі, яка прямо чи опосередковано не мала б контактів із зовнішніми ринками. Швидко розвиваються прямі зв'язки і створюються спільні підприємства, зростає кількість бартерних операцій. У цих умовах все більшого значення набувають питання ефективності зовнішньоекономічної діяльності [20].

Для ефективної діяльності на зовнішніх ринках необхідно дуже гнучке використання різноманітних маркетингових прийомів з урахуванням ринкових коливань і прогнозу розвитку зовнішніх ринків, торгових звичаїв і особливостей навколишнього маркетингового середовища. Особливо важливо враховувати конкретне соціальне та культурне середовище, оскільки товари, байдужі для покупців в одній країні, можуть бути досить важливими

для покупців в іншій країні. Крім того, при виході на зовнішній ринок додатково доводиться аналізувати митні правила, курси валют тощо.

Основним мотивом виходу фірм на зовнішні ринки є міжнародні ринки. Так, багато найбільших фірм отримують більше половини доходу від продажів, здійснених за кордоном. Успіх чи невдача у зовнішній торгівлі багато в чому пов'язані з конкурентоспроможністю та пропозицією на світовому ринку товарів. Активне проникнення на міжнародні ринки Америки, Японії, Західної Європи Компанії перетворили світовий ринок на арену гарячих баталій і гострого суперництва. Це пояснює важливість того, що стратегія міжнародної маркетингової політики полягає в досягненні конкурентних переваг [44].

Зовнішньоекономічні зв'язки – це систематичні зв'язки між суб'єктами господарювання суверенних держав, підкріплені міждержавними угодами. Їхньою основною метою, поза контекстом існуючих економічних моделей, є взаємний техніко-технологічний розвиток, обмін управлінським досвідом та вибудовування системи ефективного розподілу товарів та послуг на базі міжнародного поділу праці. Зовнішньоекономічні зв'язки дозволяють національним економікам інтегрувати у регіональні та міжнародні ринки, таким чином комплексно розширювати свій виробничий потенціал та збільшувати участь у світовому виробничому процесі. Виробнича кооперація є фундаментальною умовою розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Торгівля є лише складовою економіки, поряд з фінансами, виробництвом, управлінськими відносинами, інфраструктурою та людським капіталом, тому участь суб'єктів господарювання у світогосподарських відносинах не повинна обмежуватися зовнішньоторговельною діяльністю. Торгівля автоматично не веде до більш всеосяжного і сталого розвитку, ні до зростання зайнятості. Як показує світова практика, обмеженість зовнішньоекономічних зв'язків зовнішньоторговельною діяльністю властива країнам з односторонньою сировинною спеціалізацією, в яких переважно розвинена промисловість, що видобуває. Така ситуація не дозволяє

національній економіці: а) адекватно брати участь у створенні та перерозподілі світового продукту; б) брати участь у формуванні світової економічної кон'юнктури або впливати на неї, – швидше робить її залежною та закріплює за нею периферійне становище у світовій економіці [50].

Зовнішньоекономічна сфера – це сфера реалізації питань розвитку та регулювання зовнішньоекономічних відносин. Вона охоплює міжнародну торгівлю, кредит, міжнародну спеціалізацію та кооперацію виробництва, науково-технічне співробітництво, включаючи продаж патентів та ліцензій, обмін виробничим досвідом та секретами. Зовнішньоторговельна політика – цілеспрямований вплив держави на торговельні відносини з іншими країнами. Основні цілі зовнішньоторговельної політики:

- 1) зміна обсягу експорту та імпорту;
- 2) зміна структури зовнішньої торгівлі;
- 3) забезпечення держави необхідними ресурсами;
- 4) зміна співвідношення експортних та імпортних цін.

Зовнішньоекономічний потенціал країни визначається наявністю природних ресурсів, створеним виробничим та науково-технічним потенціалом, інфраструктурою, соціальною сферою, продукція та послуги яких експортуються за межі країни або продаються іноземним громадянам, фірмам та організаціям, у т.ч. спільним підприємствам без вивезення їх за кордон.

Зовнішньоекономічні зв'язки (ЗЕЗ) – це форми реалізації міждержавних відносин у галузі науково-технічного, виробничого та торговельного співробітництва, валютно-фінансових відносин. Основні форми зовнішньоекономічних зв'язків – це співробітництво:

- 1) у сфері міжнародної торгівлі товарами;
- 2) у сфері міжнародного обміну послугами;
- 3) науково-технічне, інвестиційне та промислове;
- 4) у сфері валютно-фінансових відносин;
- 5) інтеграційне;

- 6) у галузі міжнародної міграції робочої сили;
- 7) у соціальній сфері (в галузі охорони здоров'я та освіти, культурна, спортивна) [11].

Інструменти реалізації зовнішньоекономічних зв'язків: підписання міжурядових угод у різних сферах міжнародного співробітництва та реалізація заходів, що забезпечують сприятливі умови для здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними та зарубіжними суб'єктами господарювання. Форми ВЕС породжують відповідні напрями зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, співробітництво в галузі міжнародної торгівлі на державному рівні полягатиме у встановленні режиму найбільшого сприяння торгівлі між країнами шляхом підписання міжурядових угод та формування відповідної інфраструктури. На мікрорівні суб'єкти господарювання реалізовуватимуть конкретні зовнішньоторговельні угоди різних видів (експортні, імпорتنі та ін.), в рамках тих домовленостей, які були досягнуті на урядовому рівні. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) – сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних та оперативно-комерційних функцій експортоорієнтованих підприємств з урахуванням обраної зовнішньоекономічної стратегії, форм та методів роботи на ринку іноземного партнера. На відміну від зовнішньоекономічних зв'язків ЗЕД складає рівні виробничих структур з повною самостійністю у виборі зовнішнього ринку та іноземного партнера. Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання відрізняється самостійністю у виборі закордонного ринку, іноземних партнерів, товарів та послуг, визначенні ціни зовнішньоекономічної угоди та є частиною їхньої виробничої та комерційної діяльності. В основі ЗЕД лежать економічні інтереси і насамперед провадження господарської діяльності з максимальною прибутковістю. Безпосередніми учасниками ЗЕД є вітчизняні та зарубіжні фізичні та юридичні особи, а держава виступає переважно як регулятор їх взаємовідносин [38].

Види (форми) зовнішньоекономічної діяльності залежно від способу взаємодії між суб'єктами-учасниками:

1) зовнішньоторговельна діяльність – підприємництво у сфері міжнародного обміну товарами, роботами, послугами, інформацією та результатами інтелектуальної діяльності;

2) виробнича кооперація – співробітництво між іноземними партнерами у різних, але конструктивно пов'язаних між собою процесах технологічного поділу праці;

3) міжнародне інвестиційне співробітництво – взаємодія з іноземними партнерами на основі об'єднання зусиль фінансового та матеріально-технічного характеру;

4) валютно-фінансові та кредитні операції – вид зовнішньоекономічної діяльності, що супроводжує будь-яку зовнішньоторговельну угоду у вигляді фінансових зобов'язань.

У банківській сфері ці операції виступають як самостійні. Зовнішня торгівля – форма зв'язку між товаровиробниками різних країн, що виникає з урахуванням міжнародного поділу праці та виражає їх взаємну економічну залежність. Це торгівля будь-якої країни з іншими країнами, що складається з оплачуваних ввезення (імпорту) та вивезення (експорту) товарів. У разі сучасного світового господарства зовнішня торгівля є найрозвиненішою формою зовнішньоекономічної діяльності, що сприяє розвитку інших видів ЗЕД [32].

Для будь-якої країни має особливе значення спрямованість зовнішньоекономічних зв'язків. Наскільки вірним, економічно виправданим виявиться вибір країн-партнерів, настільки дієвою буде і вся система зовнішньої торгівлі, яка безпосередньо впливає на рівень та якість життя населення країни.

Обсяг зовнішньої торгівлі товарами – сума вартісних обсягів експорту та імпорту товарів за певний період.

Експорт товарів – вивіз із країни товарів вітчизняного виробництва та реекспорт товарів.

Реекспорт товарів – вивезення товарів іноземного походження, які раніше ввезені в країну, але не зазнали переробки в цій країні.

Імпорт товарів – ввезення в країну товарів для використання всередині країни, включаючи товари, що реімпортуються і товари, призначені для подальшого реекспорту.

Реімпорт товарів – ввезення товарів, які раніше вивезені з країни, але не піддалися переробці за межами країни.

Сальдо зовнішньої торгівлі товарами – різниця між вартісними обсягами експорту та імпорту товарів за певний період.

Сальдо вважається позитивним, якщо вартість експорту перевищує вартість імпорту, негативним – за зворотного співвідношення.

Об'єктивною основою розвитку всіх напрямів зовнішньоекономічної діяльності є територіальний поділ праці та спеціалізація країн на виробництві певних товарів (послуг) та продажу їх за кордон. Національні економіки розвиваються не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Жодна країна у світі не може нормально розвиватися без активної участі у міжнародному поділі праці [41].

Економічна безпека національної економіки – це такий стан національної економіки, що дозволяє забезпечити її стійке функціонування в умовах впливу несприятливих внутрішніх та зовнішніх факторів, достатнє задоволення суспільних потреб, необхідну обороноздатність, захист національних інтересів.

Економічна безпека реалізується через систему заходів, спрямованих на:

- на захист загальнонаціональних інтересів у сфері економіки;
- забезпечення захисту життєво-важливих інтересів країни щодо її ресурсного потенціалу;

– створення внутрішнього імунітету та зовнішньої захищеності від дестабілізуючих впливів; – забезпечення конкурентоспроможності країни на світових ринках та стійкість її фінансового стану;

– забезпечення гідних умов життя та сталий розвиток особистості [19].

Види економічної безпеки: виробнича, фінансова, продовольча, енергетична, інфраструктурна, інноваційна, зовнішньоекономічна, екологічна безпека та ін. Зовнішньоекономічна безпека має гарантувати збереження економічного суверенітету країни, зростання конкурентоспроможності національної економіки та захист інтересів виробників з урахуванням змін світових економічних процесів. Вона залежить від конкурентоспроможності товарів та послуг на зовнішніх ринках; обсягів зовнішньоторговельного обороту, експорту та імпорту, а також від сальдо зовнішньоторговельних операцій та їх відношення до обсягу ВВП, товарної диверсифікації експорту та імпорту та ін. У міжнародній та вітчизняній практиці існують різні типи організації зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання, насамперед, залежно від його галузевої приналежності [33].

Висновки до першого розділу

1. Таким чином, наявність зовнішньоекономічних зв'язків є невід'ємною частиною функціонування господарського комплексу регіону будь-якого рангу. На етапі становлення ринкової економіки регіону зовнішньоекономічна діяльність виступає умовою внутрішньорегіонального, міжрегіонального і міждержавного географічного поділу праці. Призначенням зовнішньоекономічних зв'язків, зрештою, є участь у вирішенні глобальних проблем людства, особливо проблеми голоду, енергетичної кризи, екологічної проблеми та ін.

2. Зовнішньоекономічні зв'язки сьогодні є одним із основних джерел отримання прибутку не лише для іноземних компаній, а й для національного бізнесу. Держава як регулятор встановлює особливі вимоги до зовнішньоторговельно-економічного та технічного співробітництва. Різні засоби та механізми такого регулювання знаходять своє відображення в ліцензуванні та обмеженнях, технічному регулюванні, ціноутворенні, наданні інвестиційних та податкових пільг. Держава, здійснюючи контроль за зовнішньоекономічною діяльністю підприємств, приділяє особливу увагу дотриманню суб'єктами таких відносин вимог валютного законодавства та податкової дисципліни.

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ФРН В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1. Концептуальні засади здійснення ЗЕД в Федеративній Республіці Німеччина

Зовнішньоекономічні відносини мають дедалі більший вплив на те, чи досягає Німеччина своїх цілей, зокрема рівень добробуту, який задовольняє поточні потреби, і як ні. Завдяки своїй активній участі в глобальній політиці лібералізації та інтеграції Німеччина відкрила свої ринки для товарів, послуг, капіталу, підприємств і робочої сили, водночас відмовившись від численних національних можливостей контролювати ці ринки. З іншого боку, багато країн-партнерів зробили подібні кроки, створивши можливості для економіки Німеччини на власних ринках. Найбільше цей процес просунувся в Європейському Союзі, а особливо в єврозоні [29].

Роль Німеччини у світовій економіці значною мірою залежить від розвитку подій в інших країнах і регіонах і, таким чином, наражається на низку ризиків. Однак суть полягає в тому, що економіка Німеччини виграла від такого розвитку подій. Оскільки економіка Німеччини зараз відчуває проблеми (слабке економічне зростання, безробіття, зростання нерівності), це можна пояснити складною взаємодією зовнішньоекономічних подій і національної економічної політики, і їх неможливо вирішити шляхом зменшення інтеграції Німеччини у світову економіку. Навіть незважаючи на те, що краще регулювання глобальних ринків цілком може сприяти зменшенню втрати ефективності національної економічної політики. Тим часом регулювання зовнішньоторговельних відносин Німеччини здебільшого підпорядковується Європейському Союзу (ЄС), у якому Німеччина може відігравати важливу роль, але, зрештою, не має права вето – особливо тут, у «першому стовпі» внутрішнього ринку. Компетенція Європейського Союзу

щодо економічної політики поширюється на митні збори та торговельну політику, політику єдиного ринку, а також монетарну та валютну політику.

Передача повноважень ще більше просунулася в рамках Економічного та валютного союзу (після Маастрихтської угоди 1992 року). У 1999 році Європейський центральний банк (ЄЦБ) як новий наднаціональний актор визначає спільну монетарну політику зони євро та приймає рішення щодо процентної ставки для всієї валютної зони. ЄЦБ також стежить за обмінним курсом євро і, таким чином, є важливим гравцем у міжнародних фінансах. Щодо фіскальної сторони, Пакт стабільності та зростання (ПСР), як сполучна ланка між ЄС та національними рівнями, визначає обмеження бюджетного дефіциту та загального боргу [14].

Майбутнє процвітання Німеччини залежить від того, чи певні регулятивні структури міжнародної економіки залишаться недоторканими або розвиватимуться таким чином, щоб врівноважувати існуючі на даний момент дисбаланси, служачи головним чином інтересам Німеччини. Ці інтереси, однак, не позбавлені протиріч – між споживачами та виробниками, між капіталом і працею тощо. Відповідні регуляторні елементи поширюються від безпосереднього оточення європейського регіону та ЄС, через його сусідні регіони та країни ОЕСР, до глобальна економіка. Зовнішньоторговельна політика Німеччини має кілька доступних каналів впливу для артикуляції своїх інтересів у торгівлі та фінансах (ЄС, G7, міжнародні організації).

Існує низка варіантів протидії продовженню поточних тенденцій розвитку шляхом поступового вирівнювання великих торговельних дисбалансів. Це вимагатиме встановлення нового, глобального, політико-економічного консенсусу, який відхилятиметься від базової орієнтації на неоліберальну глобалізацію та повертатиметься до стратегії більш тісного включення економічної діяльності в політичний орган правил і регулювання. Фактичні можливості Німеччини для здійснення впливу в цьому відношенні як окремого актора обмежені. Її шанси збільшуються через передачу

повноважень на рівень ЄС. Право вето США в Бреттон-Вудських інститутах – те, що завадило багатьом реформам протягом останнього десятиліття та спричинило кризу легітимності багатосторонності, однак протидіє цьому. Таким чином, формування нового режиму для політичного структурування глобалізації та створення стійкого регулювання глобальної торгівлі є можливим лише в результаті зміни влади внаслідок кризового сценарію [38].

Інститути Європи відіграють подвійну роль у політиці Німеччини:

1) Європа пропонує можливість для створення стабільного регіонального економічного блоку через всебічну координацію окремих економік, водночас відносно захищаючи їх від глобальних економічних потрясінь.

2) Об'єднання окремих європейських голосів на існуючих багатосторонніх форумах може посилити вимоги європейського регулювання. Зона євро є центральною політичною ареною, де пріоритетом має бути забезпечення постійного розширення попиту та пропозиції разом із довгостроковим збалансованим поточним рахунком за допомогою скоординованої монетарної, фіскальної політики та політики заробітної плати.

Нинішня система демонструє одностороннє упередження до стабільності, що сповільнило зростання Німеччини в останні роки. З іншого боку, існує загроза падіння попиту з боку інших членів єврозони, таких як Італія чи Іспанія, якщо їхні економіки ввійдуть у рецесію як реакція на їхні – порівняно з Німеччиною – вищі витрати на оплату праці за одиницю продукції. ЄС потребує політики конкуренції, яка контролює гонку за реальні субсидії для бізнесу шляхом постійного зниження оподаткування та субсидованих зарплат. Німеччина повинна наполягати на відродженні та просуванні макроекономічного діалогу. У світлі базового сценарію більш сильне зростання в Європі зменшить роль США як «глобального споживача останньої інстанції» [49].

Німеччина (як і всі ключові країни-члени ЄС) має бути зацікавлена у швидкому зростанні та процесі модернізації сусідніх регіонів. Це також вимагає деяких болючих коригувань у Німеччині, але водночас пропонує найкращі умови для політичної та соціальної стабільності, а також зростаючі можливості продажу німецького експорту. Процес наздоганяння сусідніх країн вимагає, насамперед, реального процесу розвитку, що супроводжується необхідними інвестиціями та підвищенням продуктивності. Щоб підтримати це, Німеччина та ЄС не повинні наполягати на своїх традиційно вільних ринкових концепціях регулювання, а терпіти багатообіцяючу, неортодоксальну політику, таку як політика, прийнята економіками Азійських тигрів чи Китаю. По-друге, необхідний номінальний процес наздоганяння в цінах і доходах, частково здійснений через підвищення курсу валют, а частково через дещо вищу інфляцію. Обидва процеси вимагають тонкого балансу, оскільки надмірно швидкі, номінальні процеси наздоганяння знижують конкурентоспроможність, а надмірно повільні процеси наздоганяння можуть позбавити прибутків економічного процвітання та обмежити купівельну спроможність сусідніх країн – це також на шкоду Німеччині. Економічна політика ЄС могла б сприяти стабілізації балансу, не караючи за реальне підвищення курсу виключенням із зони євро, а надаючи монетарні гарантії, роблячи непотрібним накопичення великих валютних резервів, що зменшують попит, для захисту від фінансових криз.

Таблиця 2.1

Зовнішня торгівля Німеччини (млрд. дол. США)

Рік	Експорт	Експорт до ЄС	Імпорт	Імпорт до ЄС
2022	1,61	0,758	1,49	0,711
2021	1,56	0,711	1,33	0,691
2020	1,33	0,659	1,12	0,632
2019	1,42	0,655	1,14	0,611
2018	1,49	0,615	1,18	0,593
2017	1,39	0,634	1,07	0,567
2016	1,28	0,641	1,01	0,528

Джерело: [14]

Розвиток спільної європейської політичної позиції та представлення ЄС як єдиного актора на багатосторонніх форумах є фундаментальними стовпами майбутньої зовнішньоекономічної політики Німеччини. Відправною точкою, однак, є не гомогенні (регулятивні) інтереси держав-членів ЄС, а конфлікти зацікавлених інтересів всередині та між окремими державами-членами. Німецька регуляторна політика, таким чином, має бути спрямована насамперед на зміцнення неортодоксальних соціальних сил у державах-членах. Зрештою, односторонні варіанти впливу Німеччини на структуру світової економіки загалом і фінансових ринків зокрема є здебільшого непрямыми. Варіантами прямого впливу є негайна реструктуризація власної економічної та промислової структури, а також фіскальної діяльності. Якщо трапиться криза, знадобиться масштабне втручання Європейського центрального банку (разом з іншими великими центральними банками, включаючи китайський). Будь-яка компетенція, яка вже була передана на європейський рівень, з точки зору економічних питань, також повинна бути встановлена у фінансовому секторі. Політику зовнішньої торгівлі Німеччини слід повністю європеїзувати, оскільки вплив окремих націй у міжнародних організаціях і форумах міжнародних економічних і фінансових відносин дедалі більше маргіалізується – не в останню чергу через кризу легітимності самих організацій [17].

Теоретично активний підхід до ролі Німеччини у світовій економіці полягає у співпраці на багатосторонніх форумах з особливим наголосом на залученні системно значущих країн, що розвиваються, а також координації позицій між державами-членами ЄС, особливо країнами євро. Лише шляхом відновлення легітимності зобов'язуючої багатосторонньої структури разом із установами та організаціями, що ґрунтуються на правилах, стане політично можливим вирівняти системні дисбаланси нормативним шляхом і завчасно протидіяти їх розвитку. Демократизація глобального управління в розумінні збалансованої участі всіх країн у міжнародних організаціях (наприклад, відповідно до їхнього валового національного продукту за паритетом

купівельної спроможності), підвищення прозорості та підзвітності організацій, а також активніша участь неприбуткових організацій, є передумовами для такого підходу. Найбільшою перешкодою для створення стійкого глобального торговельного режиму є інституціоналізований статус вето уряду США. Широкі коаліції між політичними та некомерційними організаціями, які могли б спробувати просунути модель реформ проти інтересів США, були – і залишатимуться – досить невдалими. У базовому сценарії реалістичними є лише менші «кроки навчання», які можуть не виходити за межі питань, відносно нейтральних для особливих інтересів, таких як підвищення прозорості [2].

Програмною метою багатосторонньої економічної політики Німеччини та ЄС має бути формулювання та закріплення консенсусу щодо регулювання світових фінансових ринків. Такий консенсус загалом надасть більше можливостей для макроекономічного управління та спроб інституційної протидії накопиченню системних ризиків, таких як значні коливання обмінного курсу та торговий дисбаланс (профіцит і дефіцит). Такий підхід глобальної координації вимагав би сильних, демократично узаконених міжнародних організацій і правил. Головною (економічно-) дипломатичною відправною точкою у формуванні таких коаліцій було б переконати великі країни з ринками, що розвиваються, на таких форумах, як G20, у необхідності такого підходу. У недавньому минулому саме ці країни – хоч і потенційно отримували вигоду від стабілізації глобального управління – втомилися від інтеграції та координації своїх економічних відносин і діяльності на сьогоднішній день, побоюючись зростання вартості кредитів або обмежень доступу до ринків капіталу. Через цей опір протягом останніх десяти років багато цінних проєктів реформ, ініційованих і підтриманих німецьким урядом, не могли бути реалізовані. Політика активного глобального управління має залучати суб'єктів ринку (капіталу) таким чином, щоб їх проциклічна та – на сукупному рівні – потенційно схильна до

криз поведінка врівноважувалась переконливим, витонченим регулятивним підходом [9].

Створення міжнародного механізму неплатоспроможності (або реструктуризації боргу) для суверенних кредиторів стане важливим внеском у стабілізацію глобальної фінансової архітектури Німеччини. Кращий нагляд за хедж-фондами, а також більш широке визнання контролю над капіталом (у країнах, що розвиваються, і в економіці, що переходять до ринку) були б однаково корисними заходами, які необхідно взяти. Якби ці заходи реалізовувалися послідовно, своєчасно, вони б також діяли превентивно. Такі заходи глобальної грошово-кредитної політики мали б тривалий вплив на скорочення накопичення валюти, як, наприклад, у Китаї та Японії, і сприяли б більш продуктивному управлінню резервами (наприклад, їх використання для імпорту капітальних товарів з індустріальних країн).

Відкриваючи свої ринки, багаті та гнучкі економіки роблять більший внесок у глобальне зростання, ніж бідні та інкрустовані економіки. Натомість асиметричний статус-кво змушує такі країни займати ніші, пов'язані з їхніми кількома вже наявними порівняльними перевагами (часто «економіки, які шукають ренти»). У цьому сенсі більш виражена довгострокова перспектива повинна мати пріоритет у майбутніх раундах торгівлі. У той же час і в тому ж контексті слід посилити тиск всередині ЄС щодо реформування власної сільськогосподарської політики. Лібералізація торгівлі та інвестицій повинна продовжувати обговорюватися під егідою СОТ і повинна бути включена до стабільної багатосторонньої системи регулювання недискримінації. Особливо це стосується товарних ринків, особливо нафти та природного газу. Тому Німеччина повинна протидіяти будь-яким спробам подальшого картелювання цих ринків і одночасно розвивати та просувати альтернативні джерела енергії. Поки ринковий механізм (замість політично-військового) функціонує щодо глобального енергопостачання, постачання Німеччини та Європи, багатих і сильних експортом, не повинно становити серйозної проблеми. Крім того, слід розширити різноманітні форуми, включивши в них

громадянське суспільство. Обов'язкове встановлення глобального мінімального соціального захисту має бути центральним правовим компонентом світової торгівлі. Як описано в наших сценаріях, окрім захисту працівників, соціальні стандарти також сприяють економічному розвитку (як інвестиційні стимули), сприяють зменшенню асиметрій у глобальному розвитку та допомагають уникнути великих дисбалансів, спричинених різними стратегіями розвитку [21].

Капіталістична світова економіка є могутньою силою у створенні процвітання, але їй притаманні слабкості та небезпечні тенденції, які потенційно можуть призвести до самознищення (див. сценарій кризи вище) за відсутності політичних і соціальних механізмів контролю. Три основні сліпі зони стосуються захисту працівників, навколишнього середовища та споживачів. Нехтування цими трьома сферами або їхня експлуатація може дати короткострокові переваги у формі підвищення продуктивності, вищих темпів зростання та вищих прибутків, іншими словами, більшої «конкурентоспроможності», яка зараз так високо цінується. Будь-які протидіючі заходи щодо захисту навколишнього середовища або робочої сили розглядаються як накладання тягара на підприємства через обмеження їхніх можливостей у перенесенні своїх витрат на суспільство.

Роль Німеччини у світовій економіці у 2025 році має бути прогресивним європейцем, відданим впровадженню ринкових процесів і встановленню стандартів соціального захисту та захисту навколишнього середовища. Такі стандарти було б набагато легше запровадити в базовому сценарії, коли багатство загалом зростає, ніж у сценарії кризи, коли мислення з нульовою сумою підпорядковує всі цілі диктату неправильно зрозумілої конкурентоспроможності. Існує асиметричний шанс для реформ у глобальній економічній політиці: хоча регулювання ринків капіталу більш імовірно відбуватиметься під час кризи, шанси для стандартів торгівлі та виробництва насправді вищі в базовому сценарії [15].

2.2. Зовнішньоторговельні відносини Німеччини в рамках ЄС

Федеративна Республіка Німеччина є третім за величиною імпортером і експортером у світі. Німеччина, безумовно, є найбільшим у світі експортером автомобілів: на частку 15,4% експорту, автомобілі та їх частини були її основним експортним товаром у 2022 році на суму близько 245 млрд євро. Друге та третє місця посіли машини (13,3%) та хімічна продукція (10,3%) відповідно. У цьому ж році основними товарами імпорту були нафтовий газ (4,6%), транспортні засоби та запчастини до них (4,4%) та нафтові масла (4%).

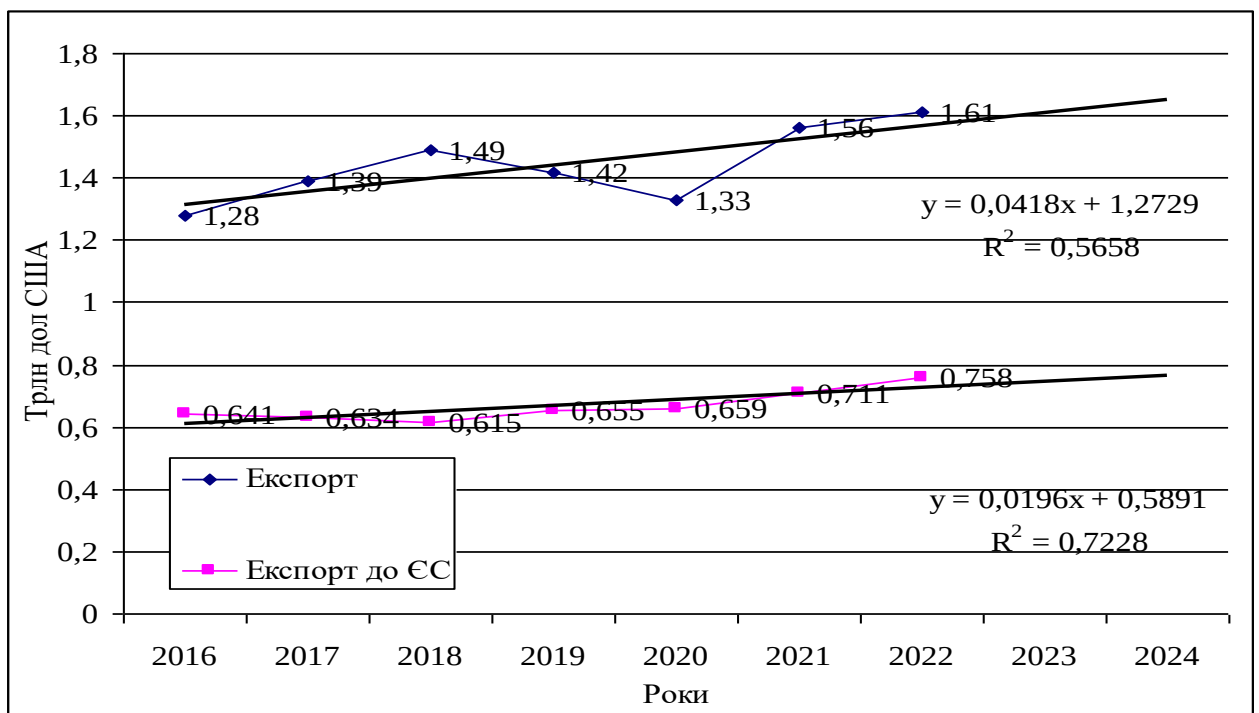

Рис 2.1. Динаміка та прогноз загального експорту Німеччини та експорту до ЄС

Джерело: [11]

У 2022 році основним напрямком експорту Німеччини були США, на які припадало 9,8% від загального обсягу, за якою йшли Франція (7,4%), Нідерланди (7%) і Китай (6,7%). Імпорт надходив переважно з Китаю (12,8%), випереджаючи Нідерланди та США (7,6% та 6,2% відповідно).

Загалом Китай був найважливішим торговим партнером Німеччини у 2022 році сьомий рік поспіль.

Німеччина продовжує залишатися «найбільш відкритою» економікою серед країн G7. Торговий баланс країни структурно позитивний. Згідно з останніми даними національного статистичного управління, у 2022 році Німеччина спостерігала значне зростання як експорту, так і імпорту: експорт товарів склав 1574 млрд євро, що на 14,1% більше, тоді як імпорт склав 1494,4 млрд євро, тобто 24,1% збільшення порівняно з 2021 роком. Зовнішньоторговельний баланс у 2022 році зафіксував позитивне сальдо в розмірі 79,7 млрд євро, що є найнижчим показником з 2000 року.

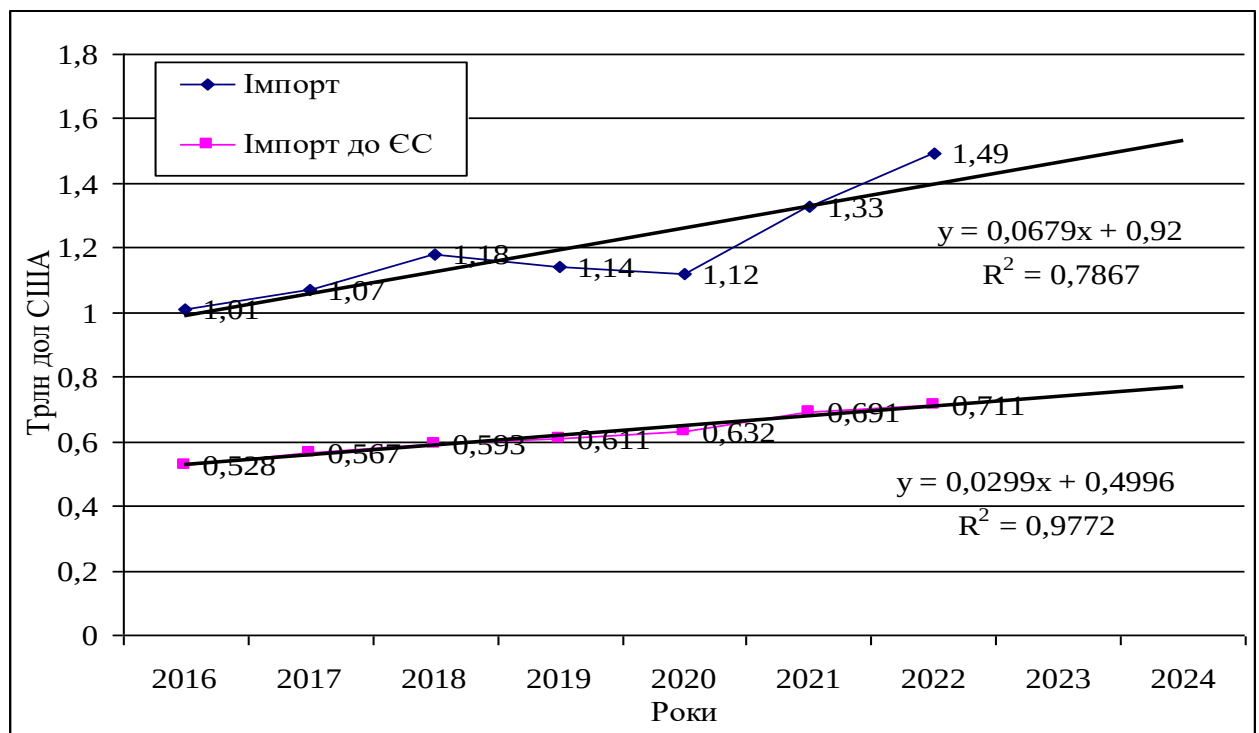

Рис 2.2. Динаміка та прогноз загального імпорту Німеччини та імпорту до ЄС

Джерело: [40]

Цей показник є значним падінням (шостий рік поспіль), при цьому активне сальдо експорту скоротилося більш ніж удвічі порівняно з 2021 роком. профіцит у розмірі 175,3 млрд євро, головним чином через різке зростання вартості імпорту енергоресурсів. Основне сальдо торгового

балансу зафіксовано зі США (62,8 млрд євро), Францією (48,2 млрд євро) та Великобританією (33,4 млрд євро).

Що стосується величезного профіциту торгівлі Німеччини, з 2014 року Європейська комісія заохочувала країну віддавати перевагу динаміці внутрішнього попиту замість експорту, щоб пом'якшити існуючий «макроекономічний дисбаланс» в ЄС (відповідно до правил Комісії, країни ЄС не повинні мають активне сальдо зовнішньої торгівлі понад 6% ВВП). Німеччина, як правило, є чистим імпортером комерційних послуг; однак останніми роками ця тенденція змінилася.

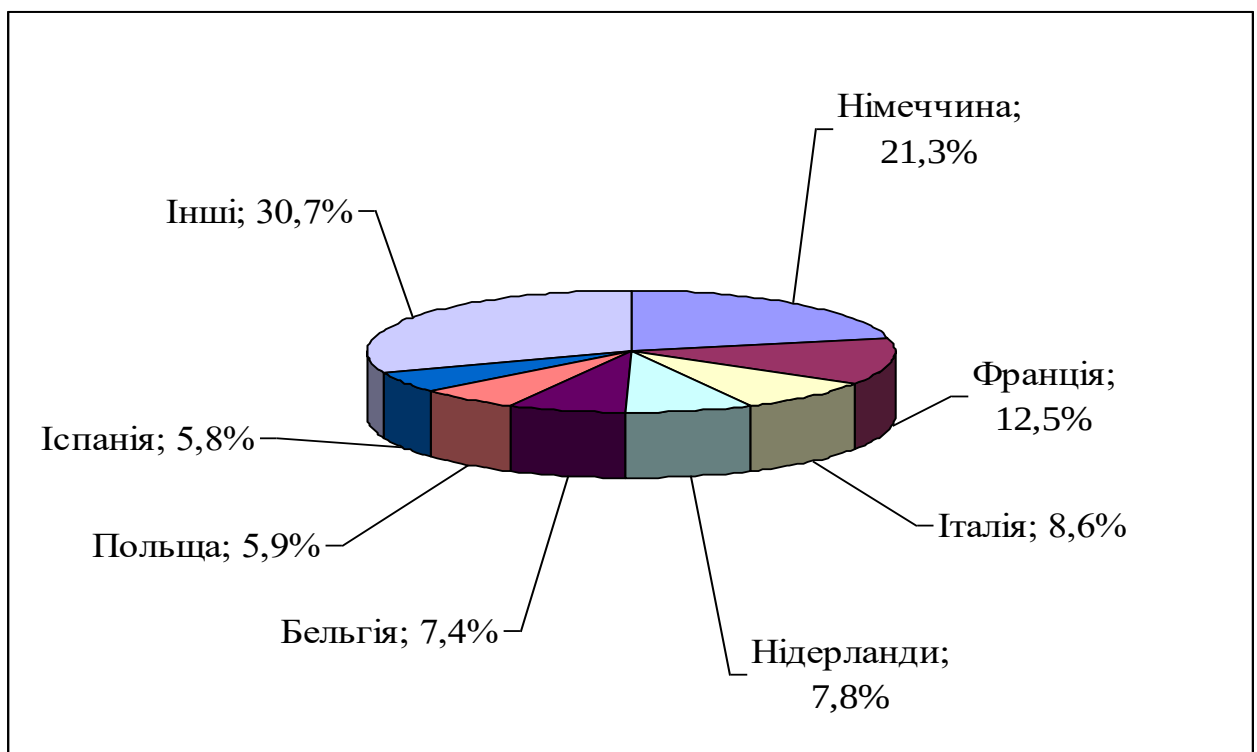

Рис 2.3. Доля країн у внутрішньому експорті ЄС

Джерело: [18]

У 2022 році Німеччина мала найвищий обсяг експорту послуг (408 млрд євро) та імпорту послуг (438 млрд євро) серед країн-членів ЄС (дані Євростату). Згідно з попередніми даними Destatis, у січні-жовтні 2023 року Німеччина експортувала товарів на суму 1304,6 млрд євро проти 596,8 млрд євро імпорту (-0,8% і -2,7% у річному вимірі відповідно). На ЄС припадало 54,3% загального експорту та 66,6% імпорту.

Якщо дивитися на вартість товарів, імпортованих Німеччиною з-за меж Європейського Союзу, Німеччина становила п'яту частину загального імпорту в Європейський Союз. Водночас вона була найбільшим імпортером у цій групі країн.

Важливість імпорту для Німеччини також відображається в імпортному вмісті інвестицій, який раніше становив 24% у 1995 році, але через постійне зростання зріс до 38% у 2014 році. Таким чином, можна екстраполювати, що імпортна залежність Німеччини з першої половини 20 століття актуальний і нині. У 2014 році Німеччина вважалася єдиною економікою, якій вдалося досягти доданої вартості в експорті ЄС в автомобільній промисловості, збільшившись з 31,2% у 2012 році до 34,5% у 2022 році. Крім того, завдяки аутсорсингу деяких виробничих процесів компанії Країни Східної Європи, ці країни також можуть додати вартість експорту ЄС і отримати вигоду від збільшення. Однак у 2023 році автомобільна промисловість зазнала збитків, що призвело до скорочення виробничих послуг у Німеччині на 16%. У той же час Німеччина була важливим торговим партнером Сполученого Королівства, імпортуючи звідти «комп'ютери та електроніку».

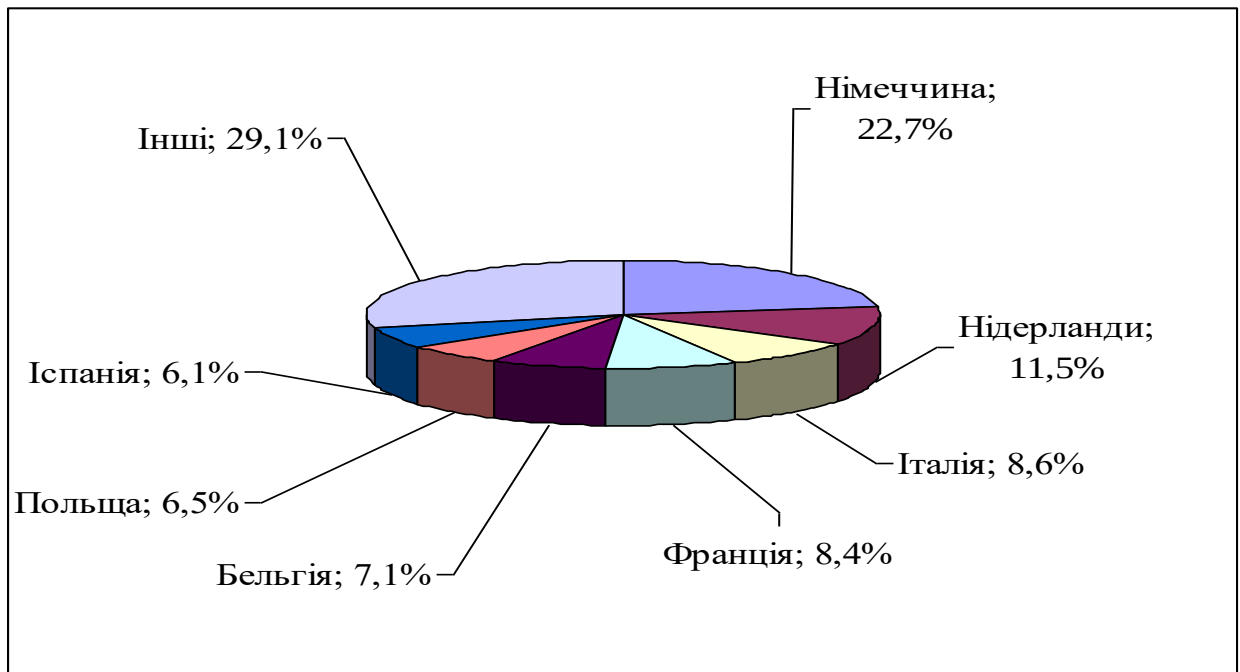

Рис 2.4. Доля країн у внутрішньому імпорті ЄС

Джерело: [41]

У 2022 році Німеччина зберегла свою позицію як третій найбільший експортер у світі (після Китаю та США) та третій найбільший імпортер (після США та Китаю). Частка Німеччини у світовій торгівлі (експорт та імпорт товарів у доларах США) зменшилася порівняно з попереднім роком до 6,4% (2021: 6,8%). У 2022 році Китай, на який припадає 12,5% світової торгівлі, знову посів перше місце, але його перевага зменшилася (2021: 13,4%). США закріпили друге місце (2022: 10,8%; 2021: 10,4%).

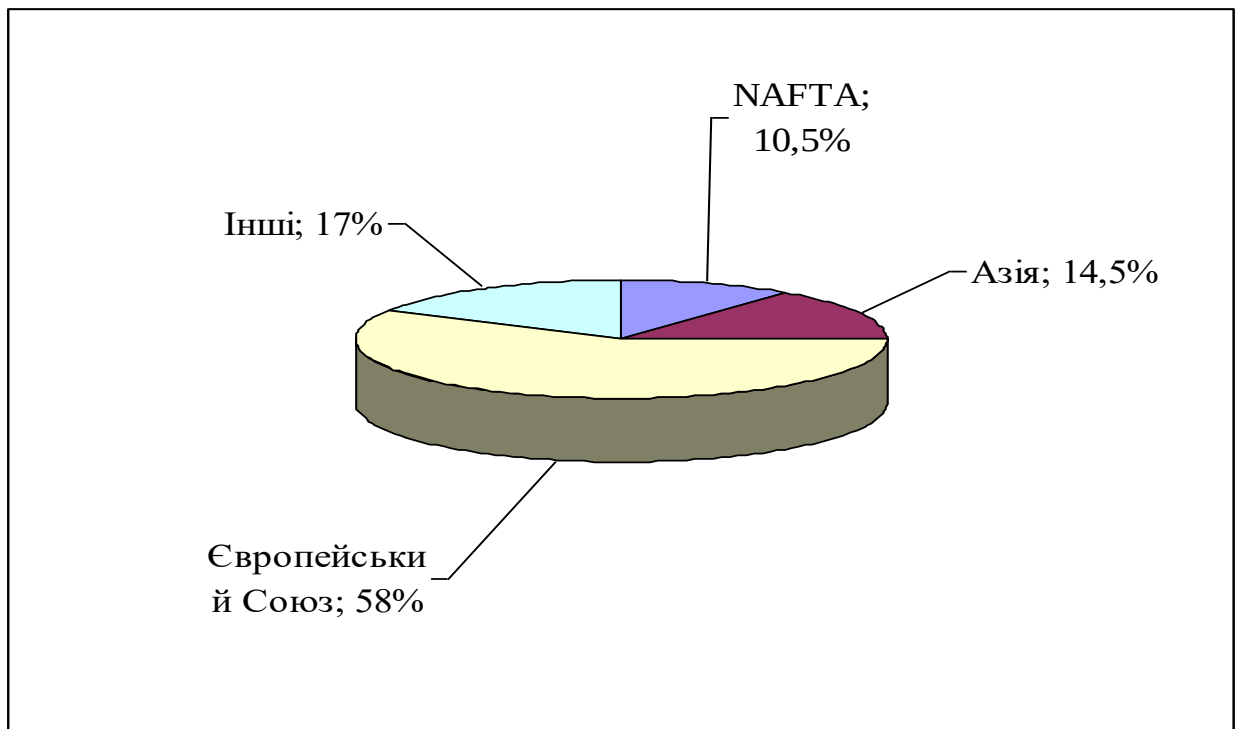

Рис 2.5. Географічна структура експорту Німеччини у 2022 році

Джерело: [30]

Оскільки Німеччина добре інтегрована у світову економіку, зайнятість у Німеччині також значною мірою залежить від відкритих ринків і міжнародної торгівлі: близько 27% робочих місць у Німеччині прямо чи опосередковано пов'язані з експортом, у виробництві це навіть близько 54%.

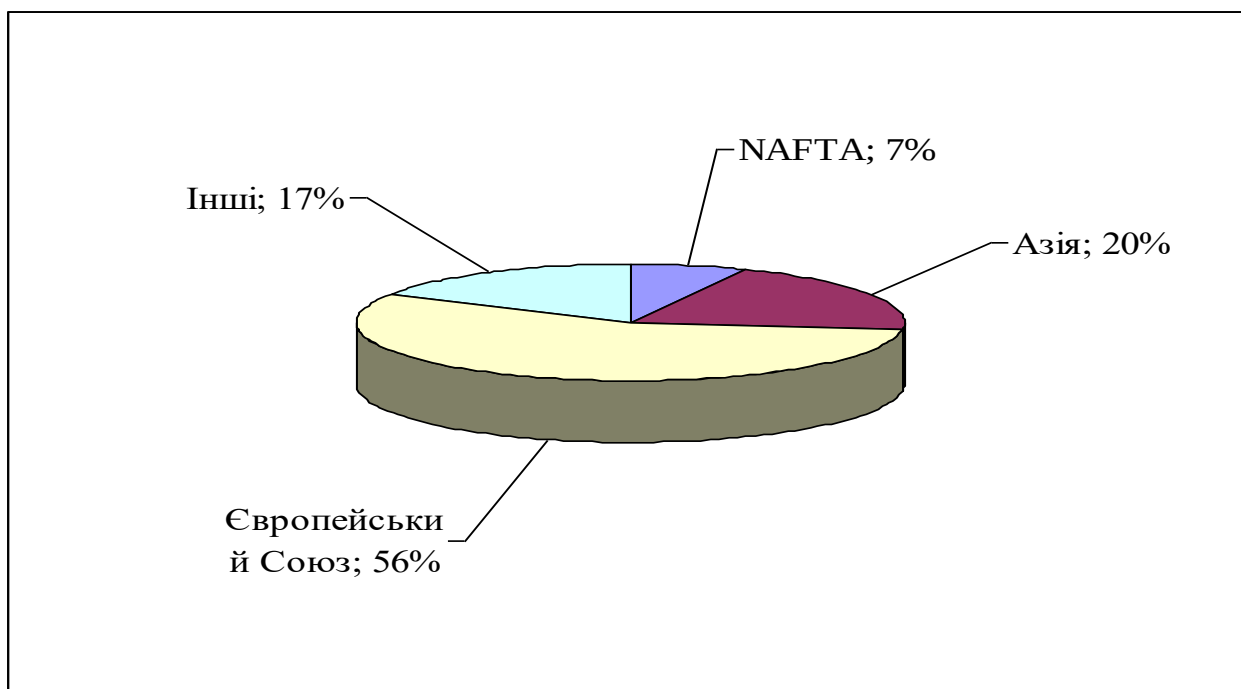

Рис 2.6. Географічна структура імпорту Німеччини у 2022 році

Джерело: [43]

У 2022 році найважливішим цільовим ринком Німеччини для торгівлі товарами залишалася Європа, на яку припадало 66,9% німецького експорту та 63,5% німецького імпорту.

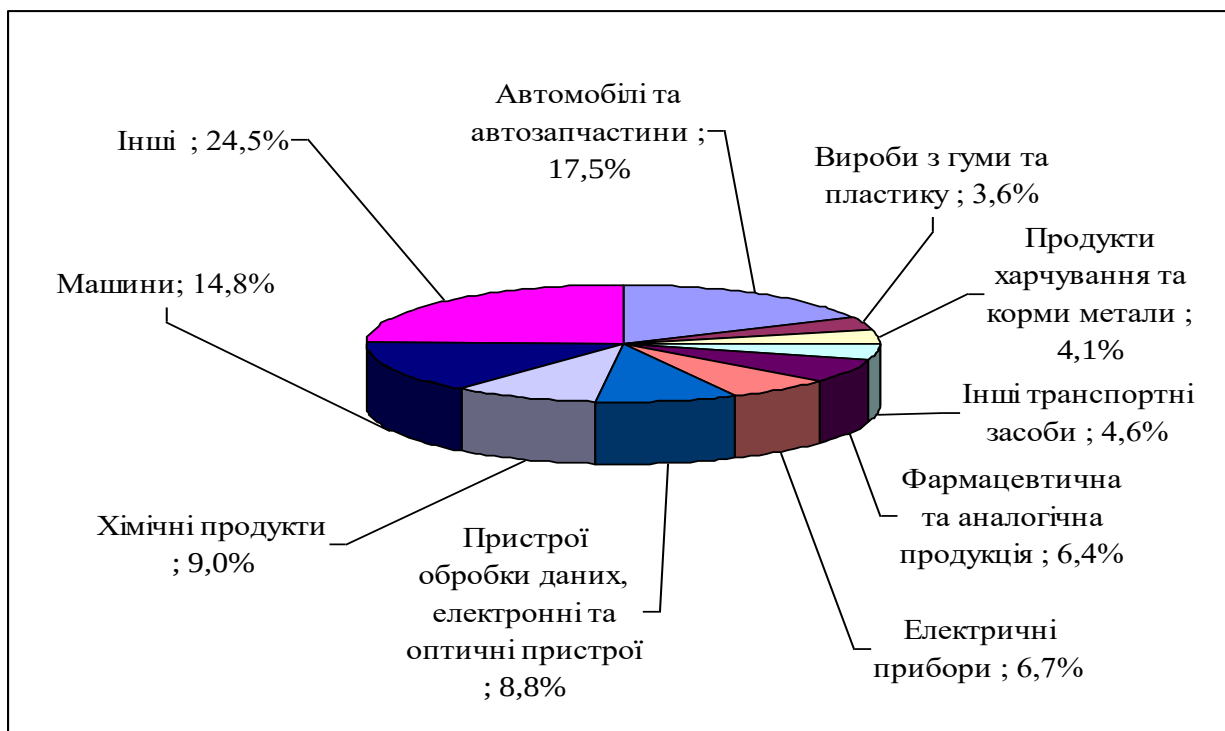

Рис 2.7. Товарна структура експорту Німеччини до ЄС у 2022 році

Джерело: [22]

Частка Німеччини в торгівлі з ЄС-27 у 2022 році становила 58% німецького експорту (2007: 57,0%) та 48,1% імпорту (2007: 52,4%). Частка торгівлі Німеччини з євросоюзом у 2022 році становила 38,1% німецького експорту (2007: 44,3%) та 33,8% імпорту (2007: 40,2%).

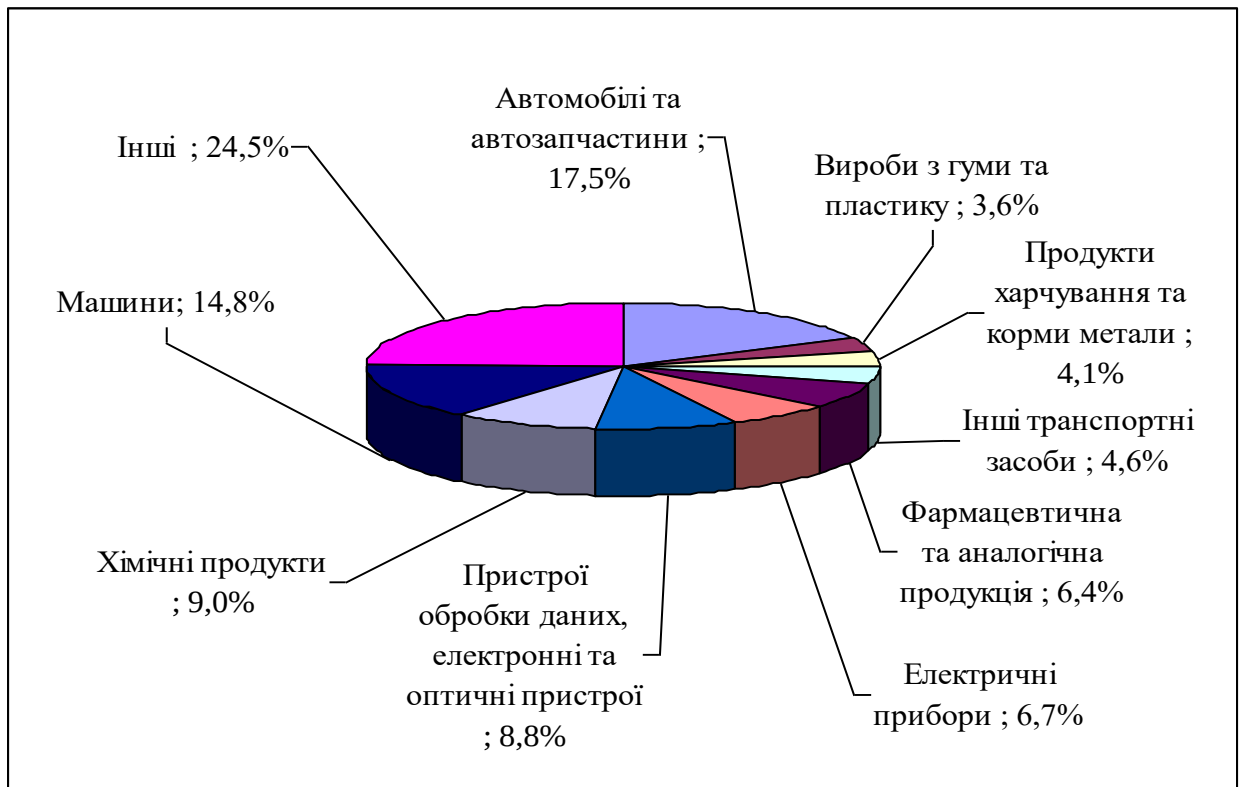

Рис 2.8. Товарна структура імпорту Німеччини до ЄС у 2022 році

Джерело: [13]

У 2022 році чотири найбільші групи експортованих товарів за вартістю товарів становили майже 50% німецького експорту: транспортні засоби та запчастини до них (17,5%), машини (14,8%), хімічні продукти (9,0%) та комп'ютерна/електрична техніка та оптичне обладнання (8,8%).

Основними імпортованими товарами (приблизно 50% німецького імпорту) були комп'ютерне/електричне та оптичне обладнання (10,8%), хімічні продукти (8,1%), транспортні засоби та запчастини до них (10,8%), нафта і газ (6,0%), машини (8,0%) та електрообладнання (5,9%).

На чотири промислові сектори, які найбільше піддаються поточним геополітичним і макроекономічним ризикам, припадає більше однієї п'ятої валової доданої вартості німецької економіки. Автомобільна промисловість,

хімічна промисловість, традиційне та високотехнологічне виробництво особливо страждають від зростання цін на сировину та енергоносії, вузьких місць у ланцюзі поставок, протекціонізму та глобальної політичної нестабільності. "Внутрішні" сектори - послуги, охорона здоров'я та будівництво - мають меншу вагу в Німеччині, ніж в ЄС і США, і тому здатні відігравати менш значну роль у стабілізації німецького виробництва в руйнівних обставинах, подібних до останніх років.

2.3. Інвестиційна складова ЗЕД Німеччини в рамках ЄС

Політика прямих іноземних інвестицій у всьому світі продовжує пристосовуватися до мінливого геополітичного середовища. Зокрема, США та Європейський Союз, а також деякі країни-члени перебувають у процесі перегляду своїх режимів перевірки інвестицій, включаючи запровадження нових інструментів, таких як скринінг зовнішніх інвестицій та Європейський регламент іноземних субсидій. На рівні держав-членів ЄС Німеччина є однією з найбільш активних юрисдикцій, які ведуть ініціативу. Раніше в цьому році уряд Німеччини оприлюднив свою стратегію щодо прямих іноземних інвестицій. Стратегія передбачала зміни німецького режиму прямих іноземних інвестицій, але не містила більш конкретних заяв з цього приводу. Федеральне міністерство економіки та боротьби з кліматом Німеччини, орган, який проводить перевірки прямих іноземних інвестицій в Німеччині, прогресує у своїх зусиллях щодо перегляду законодавчої бази перевірки прямих іноземних інвестицій в Німеччині [15].

Нині німецький режим ПІІ регулюється різними законами та постановами. Правила ПІІ повинні бути об'єднані в один закон про перевірку інвестицій. Один консолідований звід правил може призвести до більшої узгодженості та, отже, певності, уникаючи багатьох перехресних посилань на інші правила, які без потреби ускладнюють застосування німецького режиму ПІІ на практиці.

Іноземні інвестиції в чутливі сектори підлягають суворішому регулюванню. Це, зокрема, включатиме «класичні» критичні інфраструктури, а також штучний інтелект, напівпровідники, хмарні обчислення, кібербезпеку та сировину. Для того, щоб посилити контроль за інвестиціями в такі сектори, передбачається розширити сферу охоплення кожного сектора і, таким чином, охопити все більшу кількість транзакцій. Крім того, слід запровадити додаткові чутливі сектори до правил щодо прямих іноземних інвестицій, щоб захистити інтереси безпеки Німеччини та Європи. Німецький режим ППІ вже визначає інвестиції понад 20 чутливих секторів, у які інвестори з-за меж ЄС можуть ініціювати обов'язкове подання ППІ та посилений контроль. Однак деякі відповідні види діяльності визначені досить вузько. Наприклад, не всі види діяльності, пов'язані зі штучним інтелектом, підпадають під обов'язковий режим подання документів. Обов'язкове подання вступає в дію лише в тому випадку, якщо німецька сторона дуже конкретно застосовує штучний інтелект, наприклад, для кібератак, імітації окремих осіб або з метою стеження та репресивних заходів. Посилення контролю над іноземними інвестиціями в критичну інфраструктуру та ключові технологічні сектори, очевидно, є реакцією на нещодавню китайську інвестиційну діяльність у Німеччині [17].

Таблиця 2.2

Обсяги надходжень інвестицій з та в Німеччину (Млрд. дол. США)

Рік	Іноземні інвестиції в Німеччину	Інвестиції з Німеччини	Інвестиції Німеччини в ЄС
2017	68,4	85,2	41,8
2018	72,1	97,1	35,4
2019	52,6	151,7	73,2
2020	56,2	50,6	41,1
2021	46,4	165,1	88,4
2022	11,4	142,9	85,7

Джерело: [10]

Для інвестицій у певні сектори, такі як квантові технології, напівпровідники та штучний інтелект, тягар доведення того, чи впливають

інвестиції на інтереси безпеки, має бути перекладено на інвестора. У майбутньому такі інвестиції можуть автоматично вважатися такими, що впливають на громадський порядок чи безпеку, якщо інвестор не доведе протилежне. Як і в будь-якому іншому адміністративному провадженні, зазвичай Уряд має довести, що вимоги щодо обмежувального заходу виконано.

Німеччина традиційно є нетто-експортером капіталу, обсяг прямих зарубіжних інвестицій Німеччини значно перевищує прямі іноземні інвестиції у Німеччину. Відповідно до графіку прямі інвестиції Німеччини переважають над прямими інвестиціями у Німеччину, хоча відразу звертають він увагу показники 2022 року. Прямі інвестиції у Німеччину становили 11,4 млрд. дол. США, що менше показника обсягу німецьких прямих інвестицій 142,9 млрд. дол. США, тобто більше ніж у 10 разів. Показники цього року не є типовими, підвищення ділової активності телекомунікаційних, технологічних та медіа компаній на фондових ринках швидше було пов'язане з придбанням компанією Vodafone Air Touch німецької компанії Mannesmann.

Для участі Німеччини у русі капіталу характерним є активне проникнення прямих німецьких інвестицій на зарубіжні ринки. У 1980-ті роки Німеччина, бажаючи освоїти нові ринки та збільшити можливості збуту, розпочала активний вивіз прямих інвестицій за кордон. Розміщення виробництва поблизу ринку збуту вигідніше, ніж традиційний експорт. По-перше, це дозволяє знизити витрати на транспортування продукції, адаптувати продукцію, що виробляється, до особливостей ринку збуту, налагодити систему збуту, а також створити центри з передпродажної підготовки та післяпродажного обслуговування. По-друге, нижча заробітна плата кваліфікованої робочої сили за кордоном не може не залучати інвесторів. Крім того, за кордоном інвестори мають можливість уникнути багатьох адміністративних бар'єрів та жорсткого екологічного законодавства, які існують у Німеччині [35].

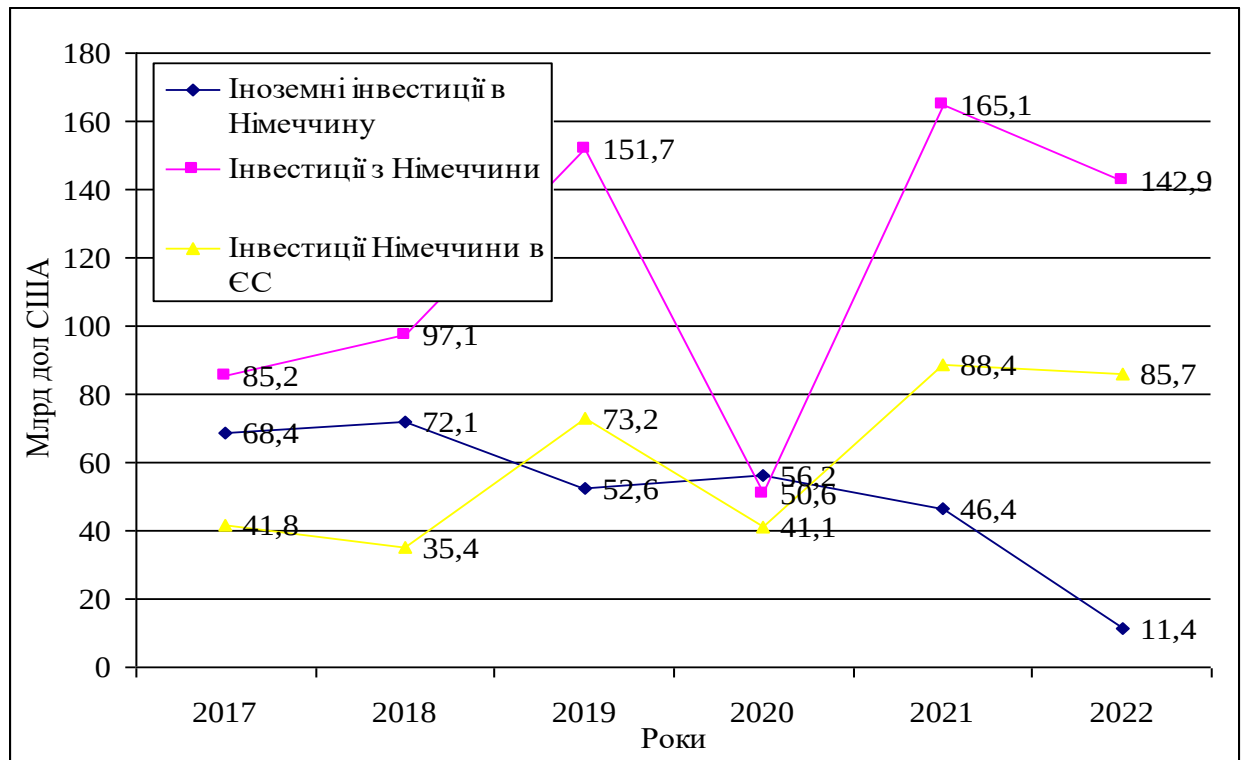

Рис. 2.8. Динаміка обсягів іноземного інвестування Німеччини

Джерело: [40]

У 2023 році Німеччина за обсягом прямих інвестицій за кордон в обсязі 105 млрд. дол. США посідає 4 місце у світі, поступаючись лише США, КНР та Японії. Порівняно з 2014 роком, Німеччина збільшила обсяг інвестицій на 34,6%. Тим самим Німеччина опинилася на одну позицію вище за Велику Британію, яка в 2022 році була на 5 місці.

Традиційними регіонами застосування німецького капіталу є Західна Європа (Франція, Швейцарія, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Великобританія) та США.

Головним напрямом німецьких прямих інвестицій може вважатися ЄС. Цього регіону щорічно припадає у середньому близько 50% прямих інвестицій. Поступово відбувається збільшення німецьких інвестицій у Центрально-Східну Європу. Це більшою мірою пов'язане із вступом до ЄС у 2004 та 2007 роках східноєвропейських країн. Найбільші позиції серед європейських країн німецькі капіталовкладення займають Австрії (62%),

Словаччини (35%), Угорщини (34%), Чехії (30% всіх іноземних прямих капіталовкладень) [3].

Друге місце за додатком німецьких прямих інвестицій займає США, де німецькі ТНК не просто створюють свої нові виробничі потужності, а й поглинають американські корпорації, що діють. Такі найбільші компанії хімічної промисловості, як Bayer, BASF та ін, забезпечують 25% своїх оборотів саме на ринку США. Електротехнічна компанія Siemens займає одне з лідируючих місць у виробництві рентгенівської апаратури, комп'ютерних томографів та енергетичного обладнання. Окрім того, автомобільні компанії Німеччини зміцнили свої позиції на американському ринку. Підтвердженням цьому може бути злиття німецького концерну Даймлер-Бенц з одним із найбільших автомобільних концернів США — Крайслером у 1998 році. У ході реструктуризації та перебудови виробничої програми та нових капіталовкладень у США зустрічні перекази коштів двох країн становили десятки мільярдів доларів. Німеччини тепер належить у Daimler AG (колишній Daimler Crysler AG) 39% акцій компанії.

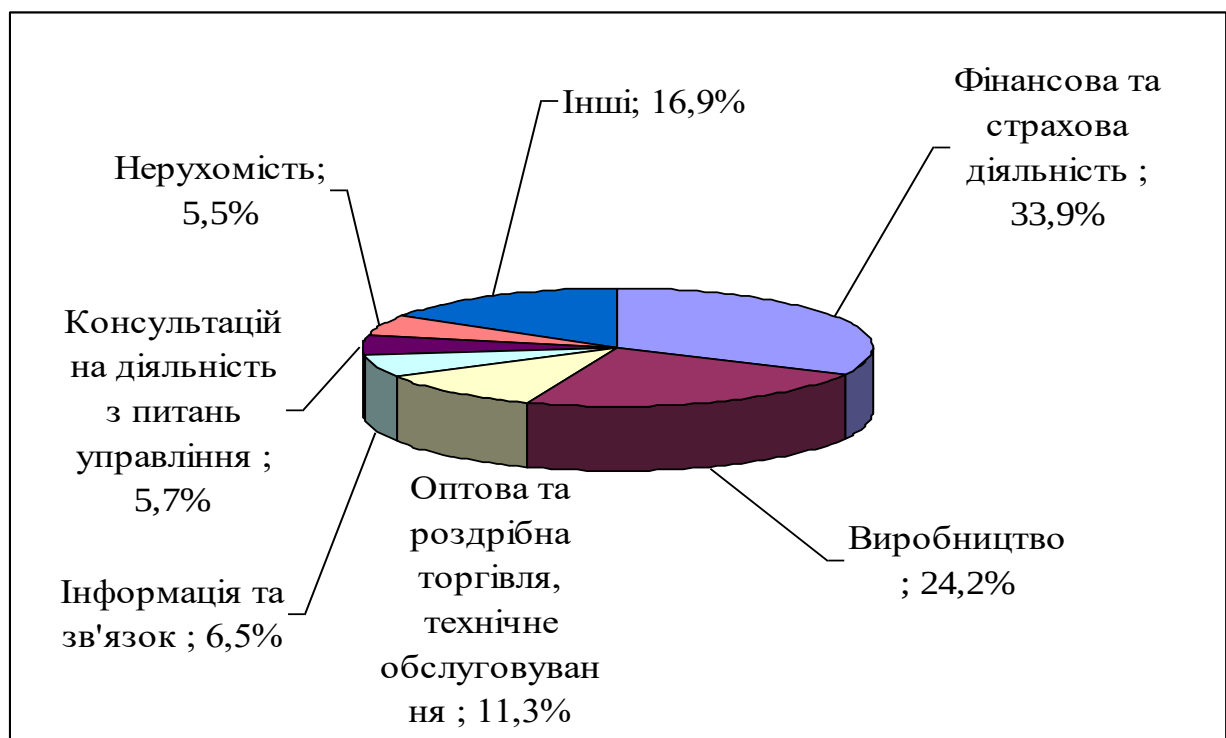

Рис. 2.9. Галузева структура інвестицій Німеччини до ЄС

Джерело: [33]

Німецькі інвестиції в Європі в основному припадають на кредитно-фінансовий сектор, автомобільну та хімічну промисловість. У азійські ринки вкладається лише незначна частина всіх іноземних інвестицій Німеччини. У китайський ринок німецькі підприємці досі інвестували 18 млрд. євро, що становить приблизно два відсотки від іноземних капіталовкладень ФРН на загальну суму 850 млрд євро. За обсягом капіталовкладень у економіку Китаю, що росте, Німеччина відстає від США і Японії. Німецькі інвестори вважають за недостатній рівень правової захищеності, їх не приваблює протекціонізм, а також підробка товарних знаків знаменитих іноземних компаній. Економічні наслідки прямих зарубіжних інвестицій Німеччини Як було зазначено раніше, Німеччина є основним суб'єктом світового ринку прямих інвестицій.

Німеччина вважається привабливою країною для прямих іноземних інвестицій, але в останні роки приплив прямих іноземних інвестицій перешкоджає світовій рецесії та подальшій кризі єврозони. Згідно зі звітом UNCTAD про світові інвестиції за 2023 рік, приплив ПІІ до Німеччини в 2022 році скоротився на 76,2% і склав 11 мільярдів доларів США проти 46,4 млрд дол США роком раніше. У тому ж році обсяг ПІІ дещо скоротився до понад 1 трлн дол США (-4,8%). Країна традиційно була ключовим інвестором: у 2022 році зовнішні інвестиції Німеччини становили 143 млрд дол США. Згідно з даними Національного агентства з торгівлі та інвестицій (GTAI), у 2022 році федеральні землі Німеччини зареєстрували 1783 проекти ПІІ (без урахування M&A) [21].

Кількість проектів розширення бізнесу залишалася стабільною на рівні 1783, при цьому Сполучені Штати лідирували як країна-джерело, вклавши на 10% більше проектів (загалом 279). Швейцарія, друга за рейтингом країна, спостерігала незначне зниження ПІІ, тоді як Британія зазнала зростання на 21%, забезпечивши собі третю позицію зі 170 проектами. У тому ж році ключовими секторами, які залучають ПІІ до Німеччини, були напівпровідники, чиста енергетика, цифровізація, логістика та сфера послуг.

Однак у 2023 році GTAI очікує зниження прямих іноземних інвестицій на 18% порівняно з попереднім роком. У 2023 році було підтверджено 16 інвестицій, що перевищують 100 мільйонів євро, у тому числі шість у діапазоні мільярдів євро. Значні зобов'язання включають інвестиції Eli Lilly у розмірі 2,3 мільярда євро в новий завод в Альцаї та значні 6,8 мільярда євро від BP у дві вітроелектростанції у Північному морі. Крім того, очікується, що три центри обробки даних у Берліні, Вустермарку (Бранденбург) і Ханау (Гессен) перевищать позначку в мільярд євро. Нарешті, Apple збирається зробити значні інвестиції в розмірі близько 1 мільярда євро для розширення свого європейського центру дизайну чіпів у Мюнхені [25].

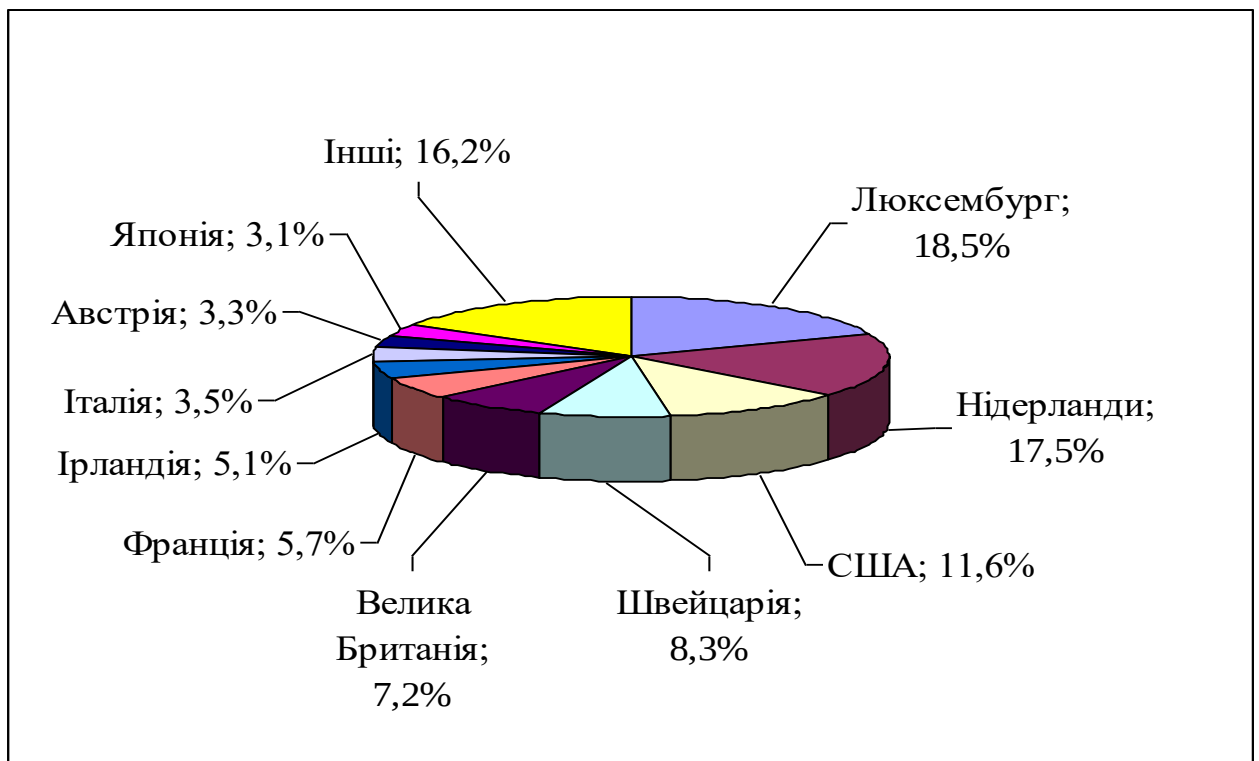

Рис 2.10. Географічна структура інвестицій в Німеччину в 2022р

Джерело: [31]

Загалом ПІІ в Німеччині здебільшого належать Люксембургу, Нідерландам, США, Швейцарії та Великобританії, які складають понад 60% від загального обсягу. Також в країну інвестують Франція, Ірландія, Італія, Австрія, Японія. ПІІ в основному орієнтовані на фінанси та страхування, виробництво та торгівлю, інформацію та комунікацію, управлінську та

консультаційну діяльність, а також нерухомість. Останні дані ОЕСР показують, що в першій половині 2023 року надходження прямих іноземних інвестицій до Німеччини досягли 15,6 млрд дол США, що більш ніж у чотири рази перевищує показники за аналогічний період минулого року. Серед сильних сторін країни – потужна та диверсифікована промислова мережа, висококваліфікована робоча сила з хорошим знанням англійської мови, надійна інфраструктура, сприятливий соціальний клімат, стабільна правова база та розташування в центрі Європи. Основними недоліками є висока ставка податку (як для фізичних осіб, так і для підприємств), досить негнучке трудове законодавство та висока залежність від автомобільної та машинобудівної промисловості [17].

Рейтинг бізнес-середовища Economist ставить Німеччину на 13 місце з 82 країн з точки зору бізнес-середовища. Проте The Economist зазначає, що країна більше, ніж більшість інших великих економік з високим рівнем доходу, вразлива найближчими негативними наслідками та енергетичними ризиками російсько-українського конфлікту. Обмеження рейтингу включають високе податкове навантаження на трудові доходи та фірми в поєднанні з високими адміністративними витратами. Німеччина посідає 8 місце серед 132 економік за Глобальним індексом інновацій 2023 року та 18 місце з 184 країн за Індексом економічної свободи 2023 року [10].

Висновки до другого розділу

1. Аналізуючи зовнішньоекономічну діяльність Німеччини, не можна не відзначити, що країна була одним із ініціаторів створення у 1957 році Європейського економічного співтовариства (нині – Європейський Союз) і нині виступає за поглиблення та розширення міжнародної економічної інтеграції на європейському континенті. Зараз ЄС – це найрозвиненіше інтеграційне угруповання у світі, якою вдалося пройти всі чотири етапи міжнародної інтеграції. Інтеграційні процеси, що посилюються останніми

роками в європейській економіці, що істотно корелюють ринкову стратегію окремих держав Європи, що повною мірою стосується і країн – лідерів ЄС. Німеччина рушійною силою європейської інтеграції та її важливою матеріальною основою, зараз перебуває у стадії помірного економічного зростання.

2. Враховуючи те, що поточні серйозні виклики навряд чи є тимчасовими, Німеччина повинна переглянути деякі особливості своєї бізнес-моделі, зосередившись на менш традиційних секторах, ніж базова хімія та автомобільна промисловість, починаючи з тих, що мають більш високий технологічний вміст, включаючи ті, що застосовуються до виробництва, і спеціалізуючись в таких секторах, як фармацевтика та науки про життя. Певною мірою перехід до нової галузевої структури поставок німецької продукції вже відбувається. Якщо в хімічному секторі з 2015 року спостерігалось падіння виробництва на 20%, то в електротехнічному секторі спостерігалось зростання на 18%. Падіння виробництва автомобілів було драматичним (приблизно на 40% менше в кількості одиниць), але всупереч тому, що припускалося досі, німецька промисловість, схоже, збереже лідируючі позиції у виробництві преміальних електрокарів.

3. Наразі німецький режим прямих іноземних інвестицій охоплює лише придбання німецького бізнесу через придбання прав голосу шляхом угоди про акції (або подібної операції) або шляхом угод з активами, тобто операцій, у яких інвестор отримує право власності на відповідні бізнес-активи. Розширення обсягу трансакцій, що підлягають перевірці, до суто договірних угод і навіть інвестицій із нуля може закрити лазівки, які використовували інвестори для отримання доступу до певної конфіденційної інформації. Вони також явно спрямовані на перешкоджання доступу китайських інвесторів на ринок. З іншого боку, виглядає сумнівним, чи режим прямих іноземних інвестицій вимагає такого розширення, оскільки інші існуючі регулятивні режими, такі як експортний контроль і положення про субсидії, можуть уже охоплювати це.

ВИСНОВКИ

1. Характеристика та місце країни, регіону у світовому господарстві нерозривно пов'язані з місцем у національних господарствах зовнішнього сектора, який знаходить своє вираження в експорті та імпорті товарів та послуг, русі капіталу. Вона зачіпає напрями, міру та форму участі країни у міжнародному поділі праці. Світовий рівень розвитку продуктивних сил, інтернаціоналізація виробництва виключають можливість ефективного господарювання в рамках замкнутих комплексів. Міжнародний обмін забезпечує приплив відсутніх або дешевших споживчих та капітальних товарів та послуг, а також доступ до додаткових ринків збуту.

2. Найважливішою умовою формування ринкових відносин у країні є інтегрування її у світовий економічний простір та участі у різних видах міжнародного підприємництва, за допомогою якого країни реалізують міжнародне економічне співробітництво. Складовою такого співробітництва є зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання різних країн, тобто. підприємств, що виступають центральною складовою економіки будь-якої держави. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства, що здійснюється шляхом реалізації зовнішньоекономічних зв'язків, розглядається як невід'ємна сфера господарської діяльності, здатна позитивно впливати на ефективність виробництва, його технічний рівень, якість продукції, що виробляється.

3. Майбутнє Німеччини дуже залежить від того, як розвиватиметься європейська та міжнародна політика в найближчі роки. Для того, щоб мати можливість впливати на міжнародний порядок відповідно до своїх принципів, цінностей та інтересів, Німеччина потребує нормативно міцно закріпленого, ефективного багатостороннього механізму та, з цією метою, міцного партнерства. Однією з передумов цього є усвідомлення громадськістю того, що існує тісний зв'язок між зовнішньою політикою та політикою безпеки Німеччини та її власними перспективами на майбутнє. Як

відносно відкрита економіка, Німеччина не захищена від глобальних ризиків і факторів невизначеності, про що свідчить вихід Великобританії з ЄС і торговий конфлікт між США і Китаєм. Таким чином, стабільна економічна система в Німеччині може сприяти підвищенню економічної стабільності в Європейському Союзі.

4. Економічна слабкість Німеччини, підкреслена рецесією у 2023 році та невизначеними перспективами на поточний рік, має нециклічні характеристики, які були посилені останніми драматичними кризами як стратегічного, так і макроекономічного характеру. Виклик для німецького лідерства передбачає довгострокове бачення, яке виходить за рамки модернізації національної бізнес-моделі та потребує визначення геоекономічної ролі країни. У той час як у минулому ділові інтереси Німеччини визначалися відносинами з неєвропейськими країнами, починаючи з постачання енергоносіїв з Росії та імпорту зростання з Китаю та Сполучених Штатів, у наступні роки економічна взаємодія з країнами Європейського Союзу знову стане життєво важливою, в контексті підтримки європейської економічної та політичної інтеграції.

5. Хоча абсолютна кількість національних перевірок прямих іноземних інвестицій в Німеччині впала, 2023 рік загалом продовжив тенденцію попередніх років. Німеччина є одним із найактивніших режимів прямих іноземних інвестицій в Європі з відносно високою кількістю заявок, більшість із яких, однак, підтверджено, досить швидко і без засобів захисту чи обмежень. Німеччина досягає двох економічних цілей: розширення збуту, завоювання нових ринків; підвищення конкурентоспроможності німецьких фірм через зміцнення капіталовкладень за кордоном, що позитивно впливає статус Німеччини як країни залучення інвестицій. В майбутньому стане відомо, як заплановане запровадження переглянутого окремого закону про скринінг інвестицій у Німеччині і запланований перегляд Регламенту ЄС про скринінг прямих іноземних інвестицій змінять ці тенденції в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакової. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. – 540 с.
2. Глобальні проблеми сучасності : підручник / [кол. авт.]; за ред. В. С. Бакірова (голова), А. П. Голікова, О. А. Довгаль, В. А. Пересадько, В. І. Сідорова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 632 с.
3. Гончаренко Н.І. Міжнародна економічна діяльність країн Євросоюзу і України в контексті економічної лібералізації: Монографія / Н.І. Гончаренко. – Харків: Екограф, 2011. – 152 с.
4. Голіков А. П. Міжнародна торгівля (структура, географія, тенденції) : навч. посіб. –Х. : Харк. нац. ун-т, 2003. –172 с.
5. Голіков А. П., Казакова Н. А., Прав Ю. Г. Региональная политика и экономическое развитие: европейский контекст: Учебное пособие – Харьков: Экограф, 2009. –229 с.
6. Голіков А.П., Казакова Н.А, Черномаз П.О. Словник довідник суспільно-географічних термінів, 2000
7. Довгаль О. А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки : (Питання теорії методології). –Харків : Вид-во Народної української академії (НУА), 2004. – 319 с.
8. Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі: навчальний посібник – Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016. – с. 136.
9. Демченко О. Падіння Німеччини: як криза нищить промисловість найбільшої економіки ЄС –
https://lb.ua/world/2023/07/21/566135_padinnya_nimechchini_yak_kriza_nishchit.html

10. Довгаль О. А. Інституційні засоби забезпечення технологічного лідерства Німеччини в економічній системі ЄС. Проблеми економіки. 2017. № 3. С. 6–13.
11. Довгаль О. А. Інтелектуалізація глобального економічного розвитку : монографія. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 192 с.
12. Довгаль О. А. Технологічне лідерство Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС : монографія. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. – 252 с.
13. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 528 с.
14. Матюшенко І.Ю. Розробка і впровадження конвергентних технологій в Україні в умовах нової промислової революції: організація державної підтримки : моногр.. – Харків : ФОП Александрова К. М., 2016. – 556 с.
15. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред.. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. – Х.:ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
16. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і штучного інтелекту в економіках країн світу та України : монографія. – Х. : ВД «Інжек», 2012. – 492 с.
17. Програма інноваційного розвитку економіки Німеччини: Стратегія високих технологій [Електронний ресурс]. URL: <http://tuii.org/content/. programa-innovatsiinogo-rozvitku-ekonomiki-nimechchini-strategiya-visokikh-tekhnologii-go-an>
18. Ревякін Г. В. Закономірності циклічного розвитку глобальної економічної системи : монографія. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 140 с.
19. Рєзніков В. В. Державна політика у сфері європейської інтеграції України: теорія, методологія, практика Х.: НУЦЗУ, 2020.

20. Світова економіка: підручник / за ред.. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. – Х.:ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 268 с.
21. Соціокультурні фактори розвитку сучасних форм міжнародного бізнесу: монографія. — Харків. Видавець О. А. Мірошніченко, 2021. – 224 с.
22. Специфіка європейської економічної інтеграції України в умовах асоціації з ЄС та нової промислової революції: кол. авторів / за ред. І. Ю. Матюшенка. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна , 2023, 408 с.
23. Таран А. Ю. Економічний потенціал Німеччини у складі ЄС.Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин :матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (м. Харків, 25 березня 2016 року). Харків : ХНУ імені В. Н.Каразіна, 2016. С. 257–259.
24. Таран А. Ю. Роль Німеччини в інноваційному розвитку ЄС : досвід кризових років // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Харків, 2018. Вип. 7. С. 66–70.
25. Таран А. Ю. Інтегральний показник оцінки технологічного лідерства Німеччини в економічній системі ЄС Ефективна економіка. 2018. № 2. [Електронний ресурс]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/152.pdf (дата звернення : 14. 09. 2017).
26. Таран А. Ю. Стратегія високотехнологічного інноваційного розвитку ФРН // Економіка, фінанси, облік, маркетинг та менеджмент в Україні та за кордоном : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (20 жовтня 2017 р., м. Полтава). Полтава : ЦФЕНД, 2017. С. 14–16.
27. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації: колективна монографія / кол. авт.; за ред.. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 316 с.

28. Antony P. Mueller. (2007) The German Economy: Europe's Faltering Giant. The Independent Review Vol. 12, No. 2, pp. 279-283 Published By: Independent Institute.

29. Behrendt A., Kadocsa A., Kelly R., Schirmers L. (2017). How to achieve and sustain the impact of digital manufacturing at scale. McKinsey&Company, 2017. August 30th. [Electronic resource]. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/operations/our-insights/how-to-achieve-and-sustain-the-impact-of-digital-manufacturing-at-scale> (accessed: 25.05.2022).

30. Beutenberg campus. [Electronic resource]. URL: <http://www.beutenberg.de/en> (accessed: 25.04.2024).

31. Christopher Allen. Between Social Market Economy and Corporatist Crisis Management: The West German Economy at Forty. German Politics & Society. No. 16, The FRG at Forty, pp. 41-53. Published By: Berghahn Books.

32. Deutsche Bundesbank (2022a), Outlook for the German economy for 2022 to 2024, Monthly

33. Deutsche Bundesbank (2022b), Possible development of the German economy in an adverse risk

34. Deutsche Forschungsgemeinschaft. [Electronic resource]. URL: <http://www.dfg.de/en/index.jsp> (accessed: 11.05.2023).

35. Dovgal E. Features of the strategy high-technological innovation development of Germany in the EU economic system. Mechanisms of interaction between competitiveness and innovations in modern international economic relations: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi / ISMA University. Riga: «Landmark» SIA, 2017. Vol. 4. 211–221.

36. European Union (2021c). The EU in brief. [Electronic resource]. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en#the-eu-in-the-world (accessed 8.01.2024).

37. Fuhrhop P. Germany's Zeitenwende and the Future of European Security. –<https://www.iai.it/en/pubblicazioni/germanys-zeitenwende-and-future-european-security>
38. German Association for Marine Technology. [Electronic resource]. URL :www.maritime-technik.de/en-index.php (accessed: 10.02.2024).
39. German Business Aviation Association. [Electronic resource]. URL :www.gbaa.de/en/home (accessed: 21.03.2024).
40. Germany 2030 Future perspectives for value creation. [Electronic resource]. URL: http://espas.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/Germany_2030.pdf (accessed: 23.01.2024).
41. Haertel, T., B. Hamburg and V. Kusun (2022), The macroeconomic model of the Bundesbank
42. Hochschulpakt 2020 [Electronic resource]. URL: www.bmbf.de/de/6142.php. (accessed: 25.04.2024)
43. Irwin L. Collier, Jr. and Horst Siebert. (1991)The Economic Integration of Post-Wall Germany. The American Economic Review. Vol. 81, No. 2, Papers and Proceedings of the Hundred and Third Annual Meeting of the American Economic Association, pp. 196-201 Published By: American Economic Association.
44. Jacoby M., Volz F., Weißenbacher Ch., Stojanovic L., Usländer T. (2021): An approach for Industrie 4.0-compliant and data-sovereign Digital Twins. Realization of the Industrie 4.0 Asset Administration Shell with a data-sovereignty extension. Automatisierungstechnik, Volume 69 Issue 12, DOI: <https://doi.org/10.1515/auto-2021-0074> DOI: <https://doi.org/10.1515/auto-2021-0074>
45. Meister S. As Europe Looks East, Germany Needs to Take the Lead.– <https://ip-quarterly.com/en/europe-looks-east-germany-needs-take-lead>
46. Meister S. As Europe Looks East, Germany Needs to Take the Lead.– <https://ip-quarterly.com/en/europe-looks-east-germany-needs-take-lead>

47. Nordmann A. Converging Technologies – Shaping the Future of European Societies. Report // Directorate General for Research of the European Commission; Foresighting the New Technology Wave. 2004. 68 p. Report, June 2022, pp. 13-45.
48. Research in Germany. [Electronic resource]. URL: <https://www.research-in-germany.org/en> (accessed: 15.03.2024).
49. Revisited, Deutsche Bundesbank Technical Paper, 01/ 2022. scenario, Monthly Report, June 2022, pp. 35-41.
50. Steinberg F., et al. Evaluating Europe's Economic Security Strategy. – <https://www.csis.org/analysis/evaluating-europes-economic-security-strategy>.
51. Unctadstat. [Electronic resource]. URL: http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en (accessed: 28.02.2024).

ДОДАТКИ**Додаток А****Динаміка обсягів ВВП Німеччини (трлн. дол. США)**

Рік	ВВП Німеччини
2014	3,89
2015	3,36
2016	3,47
2017	3,69
2018	3,97
2019	3,81
2020	3,89
2021	4,28
2022	4,08

Джерело: [15]